

ਸਤਿਮਗ

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਣ ਛੇਤੀ ਆਵੇ,
ਸਾਰਾ ਦੇਸ ਉਡੀਕੇ ।
ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਮਾਰੇ ਆਹੀ,
ਕੁਰਲਾਵੇ ਤੇ ਚੀਕੇ ।
ਦੇਸ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾਓ ਸਤਿਗੁਰ,
ਰਖਵਾਰੇ ਹੋ ਜੀ ਕੇ ।
ਬਹੁੜੇ ਛੇਤੀ ਚਿਰ ਨਾ ਲਾਓ,
'ਰਾਮ ਹੋ ਰੂਪ 'ਹਰੀ' ਕੇ ।
ਗੜ ਬੜ ਦੇਸ ਵਿਚ ਹੁਨ ਪੇ ਗਈ,
ਹੋਵੇ ਆਪ ਸਹਾਈ ।
ਆਪਨਾ ਬਚਨ ਕਰੋ ਹੁਣ ਪੂਰਾ,
ਕਰੋ ਨਾ ਬਹੁਤ ਅਜਮਾਈ ।

ਕਾਮਤ

ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ

ਅੱਠ ਆਠੇ

ਲੇਖ ਸੂਚੀ

੧	ਅੰਦਰ ਬਹਿਕੇ ਪਾਪ ਕਮਾਵੇ	ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	੩
੨	ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ	ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ	੬
੩	ਸਚਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਗਏ ਨੇ	ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ	੯
੪	ਸਾਡੇ ਦੇ ਇਤਹਾਸਕ ਮੇਲੇ	ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਤਵਾਲਾ	੧੧
੫	ਇੰਗਲੈਡ ਯਾਤਰਾ	ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਕਵੀ'	੧੪
੬	ਸਿਖਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ	ਸੰਤ ਸਰਧਾ ਸਿੰਘ ਜੀ	੧੯
੭	ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਵਾਂ	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ੈਕ	੨੦
੮	ਕਦੇ !	ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	੨੨
੯	ਜਵਾਹਰ ਨੂੰ	ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ	੨੩
੧੦	ਬੀਤੇ ਦੀ ਯਾਦ ਤੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰ	ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨਖਤਰਾ	੨੬
੧੧	ਤਾਹੀਓਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜਗ ਵਿਚ	ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਫਰੀਕਾ	੨੮
੧੨	ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਪੁਸ਼ਨ ਉਤਰ	ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	੩੦
੧੩	ਰਾਇਕੋਟ ਦੇ ਦੋ ਬੇਦੇਸ਼ੇ ਸ਼ਹੀਦ	ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੰਗਲ	੩੨

ਚੇਤਾਵਨੀ

ਪੰਥਕ ਡਾਕ ਵਿਚ ਕਈ ਰਕਮਾਂ ਅਜੋਹੀਆਂ ਵੀ ਆਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਪ) ਰੁਪੈ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਹਨ, ਤੇ ਓਹ ਹਨ ਵੀ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਅਸੂਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਤੇ ਪ) ਰੁਪੈ ਤੋਂ ਵਧ ਭੇਟਾ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਪੰਥਕ ਡਾਕ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਏਸ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਵਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਵਿਆਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਲੜਕੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਲੜਕੀਆਂ ਸਾਧਾਰਨ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਲਈ ਮਾਇਆ ਸ਼ਰਧਾ ਮੁਤਾਬਕ ਵਧ ਘਟ ਭੇਟਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਨੰਦਾਂ ਵਿਚ ਪ) ਰੁਪੈ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਏਸ ਤੋਂ ਘਟ ਵੀ। ਪਰ ਵਧ ਨਹੀਂ। ਏਹ ਨੋਟ ਏਸ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥਕ ਡਾਕ ਪੜਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਕ ਨਾ ਗੁਜ਼ਰੇ।

ਮੈਨੇਜਰ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਹਰੀ ਪ੍ਰੈਸ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਜਿਲਾ ਹਿਸਾਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪਿੰਟਰ ਤੇ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਛਪਿਆ ਤੇ 'ਦਫਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ' ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ।

(ਐਡੀਟਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ)

ੴ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ ।

ਕਲਿਜੁਗ ਮੇਂ ਸਤਿਜੁਗ ਵਰਤਾਉਂ । ਤਬੀ ਬਾਰੁਵਾਂ ਬਪ ਕਹਾਉਂ ।

ਚੰਦਾ

ਦੇਸ ਸਲਾਨਾ ੬)
ਛਮਾਹੀ ੩॥)

ਸਤਿਜੁਗ

ਚੰਦਾ

ਪ੍ਰਦੇਸ ਸਲਾਨਾ ੮)
ਛਮਾਹੀ ੪॥)

ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ

ਜਿਃ ੩੨] ਜੇਠ ੨੦੧੩ ਸੰਃ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ੧੪੧ [ਨੰਃ ੫

ਅੰਦਰ ਬਹਿਕੈ ਪਾਪ ਕਮਾਵੈ

ਕਈ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਦੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਚਾਲ ਚਲਨ ਗਿਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਆਂ ਕਰਨਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਕੌਮ ਦੇ ਨੀਂਹ-ਪਥਰ ਹਨ। ਨੀਂਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਤਲੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਿਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਏਹ ਪਰੰਪਰਾ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡਾ ਸੰਤ ਤੇ ਪੂਜਯ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੰਤ ਇਕ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਸੰਤ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੀ ਸਨ ਜੋ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਏਸ ਨੇਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਅਪਣਾਇਆ। ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਲਈ ਵਿਆਹ ਕਰੋਣਾ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਅਜੇਹੇ ਵੀ

ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਬਿਹੰਗਮ ਹੋਣ। ਗ੍ਰਿਸਤ ਆਸ਼੍ਰਮ ਨੂੰ ਅਪਨੇਣ ਦਾ ਤੇ ਏਸ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਕਾਰਨ ਚਾਲ ਚਲਣ ਪਵਿਤਰ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਹਤ-ਕਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਵਾ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ ਕੌਮ ਦੀ ਜੜੀ ਤੇਲ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਸਤ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਜ ਦਾ ਯੁਗ ਪਵਿਤਰ ਜੀਵਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਮਨੁਖ ਬਹੁਤੀ ਥਾਈਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਵਿਚਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਗਲੀ ਮਹੱਲੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੁਆਰਾ ਜਾਂ ਛੜਾ ਆਦਮੀ ਏਸ ਰਿਐਤ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਫ਼ੀਕਾ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ-ਜਿਥੇ ਅਜੇ ਸਤਯਤਾ ਦਾ ਪੂਰੀਤਰਾਂ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ-ਛੜਿਆਂ ਦੇ ਅਲਗ ਵਾੜੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਤੇ ਓਹ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਵਿਆਹ ਕਰੋਣ ਦੀ ਯੋਗਯਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਿਸਤ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਮਾਜ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗ੍ਰਿਸਤੀ, ਮੁਲਕ ਦਾ ਪੂਰਾ

—ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਠੀਕ ਹੀ ਏਹ ਸ਼ਰੀਫ ਗਿਸਤੀ ਹੈ। ਏਸ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਇਤਬਾਰ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਫੈਦਾ ਨਹੀਂ ਉੱਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਰ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸ਼ਕੈਤ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਗਿਸਤੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵੀ ਚਾਲ ਚਲਣ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਖੁਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਚਲਣ ਤੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸ਼ਕ ਹੈ ਖੁਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਸ਼ਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਮੈਂ ਏਹ ਲੇਖ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਮਾਜ ਗਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਕ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਸਰੀ ਜਾ ਪਵਿਤਰ ਮਿਲਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਲੋਕ ਸ਼ਕੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਅਣਜਾਣ ਨਿਗਾਹਾਂ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ੰਕਾ ਬਣ ਖਲੋਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਦੀ ਪੇਰਣਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਾੜਦੇ ਤੇ ਨਿਗਾਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਗਾਹਾਂ ਮਿਲਾਕੇ ਮੁਸਕ੍ਰਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਯਕੀਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹੇ। ਬੁਰੀ ਤਾਂ ਚਿਤਵਣ ਵੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਕਈ ਜਾਨਦਾਰਾਂ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਕੰਨ ਤੇ ਰੁਖਾਂ ਨੂੰ ਅਖਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਲੇ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਖਾਂ ਖਿਲਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਖਾਂ, ਕਬੂਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਖਾਂ, ਮਹੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਖਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਪਿਛੇ ਲੁਕੀਆਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀਆਂ ਅਖਾਂ, ਜੋ ਸ਼ੈਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਤਾੜ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ

ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਓਸ ਵੇਲੇ ਦੁਵੇਰੇ ਪ੍ਰਾਸ਼ਰ ਰਿਖੀ ਵਾਲੀ ਪੁੰਦ ਪਸਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਅੰਨੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਵਕਤ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਕੰਮ ਲੋਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਕਿ “ਯਾ ਰੱਬਾ ਝੂਠ ਹੋ ਜਾਏ” ਓਹ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋਕੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਝੂਠਾ ਸਮਝਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਫਾਈ ਦੀਆਂ ਤਿੜਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋ। ਲੋਕ ਅਖੌਤ ਹੈ ‘ਇਸ਼ਕ ਮੁਸਕ ਛਿਪਦੇ ਨਹੀਂ’।

ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਜੇ ਪੰਥ ਸੇਵਾ ਦਾ ਭਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪਦੇ ਦੁਆਲੇ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨੀ ਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਇਕ ਹੋਵੇ। ਪਾਪ ਤਾਂ ਮਨ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਵੀ ਤਾਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਖ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿਵੇਂ ਲੁਕ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਏਹ ਝੂਠ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਪ੍ਰਾਧੀ ਵੀ ਹੋਵੋ ਤੇ ਲੁਕੇ ਵੀ ਰਹੋ। ਪਾਪ ਦੇ ਬੀਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪੁੰਗਰ ਕੇ ਰੁਖ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰੁਖ ਦੇ ਅਗੋਂ ਮੀਲਾ ਵਿਚ ਟਾਹਣ ਖਿਲਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਬੁਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਈ ਸਾਧਨ ਅਪਣਾਏ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੀਰ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪੱਥ ਵਿਚਰਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਪੱਥ ਹੈ ਚੰਗੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨਾ। ਚੰਗਾ ਪੜਨਾ ਤੇ ਚੰਗਾ ਸੋਚਣਾ। ਓਪਰੇ ਥਾਂ ਜਾਕੇ ਓਪਰੇ ਜਨ ਨਾਲ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਗਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੜ-ਤਾਲਣਾ ਕੁਪਥ ਹੈ।

ਅਜ ਦੇ ਯੁਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਾਸਫੀ ਸ਼ਾਇਦ ਏਸ ਨੂੰ ਨਾਂ ਮੰਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕੁੜੀਆਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਮੇਲ ਜੋਲ ਕਾਫੀ ਵਧਣ ਤੇ ਬੁਰਾਈਆਂ ਘਟ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਏਸ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੋਏ ਵਧ ਖੁਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਕਾਫੀ ਹਦ ਤਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਹ ਹੈ ਕਿਉਂਕੇ ਅਜੇ ਤਕ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਦਾ

ਦਿਮਾਗ਼ ਏਨਾਂ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਅਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਣ । ਜਾਂ ਨਫਾ ਨੁਕਸਾਨ ਸੋਚ ਸਕਣ । ਏਥੇ ਇਕ ਜਰਮਨ ਕੁੜੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਔਰਤ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਬਾਬਤ ਕਾਫੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਇਕ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਇਕ ਸੁਧਰੇ ਹੋਏ ਜਰਮਨ ਪ੍ਰਵਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ । ਯੋਰਪ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤਾਂ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਕਹਾਣੀ ਹੈ । ਜਰਮਨ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਗਿਆ । ਦੋਵੇਂ ਕਾਰ ਤੇ ਇਕਠੇ ਹੀ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਕਰਨ ਨਿਕਲ ਜਾਇਆ ਕਰਨ । ਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਕੱਠੇ ਹੀ ਰਿਹਾ ਕਰਨ । ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਥਾਂ ਮਿਟ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ ਏਸ ਲਈ ਸ਼ੀਰ ਦੀਆਂ ਵੀ ਮਿਟ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਰਵੇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿੰਗ ਭੁਖ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ । ਜਰਮਨ ਕੁੜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ । ਪਰ ਆਪ

ਨੂੰ ਗਿਰਜੇ ਜਾਣਾਂ ਪਵੇਗਾ । ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੁਝ ਘਬਰਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਇਸ ਲਈ ਵਿਆਹ ਕਰੋਣਾਂ ਪਹਿਲੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਬੇਵਫਾਈ ਕਰਨਾਂ ਹੈ । ਉਸ ਨੇ ਝਟ ਉਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ—ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਹ ਕੱਠੇ ਹੋਣਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੇਵਫਾਈ ਹੈ । ਏਸ ਲਈ ਸੁਧ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਿਧਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ।

ਜੇ ਸਾਡੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਸਾਨੂੰ ਏਸ ਮੰਜਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਵਰਨਾਂ ਅਧੂਰੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤਾਂ ਬੁਰੇ ਨਤੀਜੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ । ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਏਸ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਪ ਗੁੱਝਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ।

ਅੰਦਰ ਬਹਿਕੇ ਪਾਪ ਕਮਾਵੇ,
ਸੇ ਚਹੁ ਕੁੰਟੀ ਜਾਣੀਐ ।

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸੁਫਨਾਂ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ

(ਸ੍ਰ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ੋਕ' ਅਫ਼ੀਕਾ)

ਥਾਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਜੋ ਵਰਜਦੇ ਨੇ, ਕਿਹੜੇ ਮਿਲ ਗਏ ਸੁਘੜ ਸਾਲਾਹੀ ਤੈਨੂੰ ?
ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾ, ਦਰਦ ਮੰਦਾ, ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ਦੇਨੀ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਤੈਨੂੰ ?
ਕੀ ਪ੍ਰਦਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਭੀ, ਨਹੀਂ ਲਭਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਸਿਆਹੀ ਤੈਨੂੰ ?
ਕੋਈ ਸੁਖ ਸੁਨੇਹਾ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ, ਜੇਕਰ ਔਣ ਦੀ ਥੀਤੀ ਮਨਾਹੀ ਤੈਨੂੰ ?
ਫੜੀ ਬਾਂਹ ਤਾਂ ਸ਼ੋਕ ਹੁਣ ਪਾਰ ਲਾਏ, ਖੇਵਟ ਹੋ ਨਾ ਡੋਬ ਵਿਚਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ?
ਸੁਫਨਾਂ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮੱਚਾ ਸੁਫਲ ਹੋਵੇ, ਭੈਣੀ ਵਾਲਿਆ ਦਿਹ ਦੀਦਾਰ ਮੈਨੂੰ ?

ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ '੨ ਕ੍ਰਵਰਤੀ'

ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦ ਹੋਵੇ—

ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਸੀ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਰਵਾਨੇ

ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦੇ ਵੀਰ ਸੈਨਾਨੀ

ਸਿਖਾਂ ਦਾ-ਕੁਕਿਆਂ ਦਾ—

ਮਾਰੀ ਸੀ ਜਿੰਨਾਂ ਕੂਕ

ਦਹਿਲਾ ਦਿਤੇ ਸਨ ਦਿਲ—

ਕੰਬਾ ਦਿਤੇ ਸਨ ਕਲੇਜੇ—

ਸਾਮਰਾਜ ਸ਼ਾਹੀ, ਬਿਟਿਸ਼ ਐਮਪਾਇਰ ਦੀ

ਮਲਕਾਂ ਮੁਅੱਜਮਾਂ ਦੀ, ਹਿੰਦ ਦੇ ਵਾਇਸਰਾਇ

ਤੇ ਲਾਟ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ,

ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ—

ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਗਰੂਵ,

ਜਿੰਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿਨ ਸ਼ਾਹੀਅਤ ਵਿਚ

ਇਹ ਵੀ ਕਦੀ ਮੁਮਕਿਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਸਿਰ ਫਿਰੇ ਹਨ, ਕੂਕੇ ਦੀਵਾਨੇ ਹਨ,

ਮਸਤਾਨੇ—ਇਹ—

ਅਸੰਭਵ ਇਕ ਦਮ !! ਅਸੰਭਵ !!!

ਕਿਹਾ ਸੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਏ—

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ—

ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੇ ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਲਾਈ

ਉਨਾਂ ਦੀ ਨਾਲ ਹਾਂ ਦੇ

ਹੋਵੇ ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦ, ਤੇ ਕਰੀਏ ਰਾਜ ਅਸੀਂ

ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਤੇ—

ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਥੋਂ—

ਅਜੇ ਹੁਣੇ, ਥੋੜੇ ਹੀ ਦਿਨ ਤੇ ਹੋਏ ਨੇ

ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ—

ਫਲ ਨਾਲ, ਪੋਖੇ ਨਾਲ,

ਫਰੇਬ ਨਾਲ, ਵਲ ਨਾਲ,

ਮਿਤਰ ਮਾਰ ਕਰਕੇ

੨

ਸਨ ੧੮੭੨ ਦੀ ਤੇਰਾਂ ਜਨਵਰੀ—

ਹਡ ਕੜਕਾਂਵੀ ਸਰਦੀ,

ਲੋਹੜੇ ਦਾ ਕੱਕਰ, ਬਰਫਾਨੀ ਰਿਵੀ ਦੇ ਝੋਲੇ

ਪਹਿਨੇ ਹਨ ਜਿੰਨਾਂ ਨੇ ਕੋਟ—ਓਵਰ ਕੋਟ,

ਬਨੈਣ, ਕਮੀਜ, ਸਵੈਟਰ,

ਜਰਾਬਾਂ, ਦਸਤਾਨੇ, ਸਭੇ ਉਨਾਲੇ,

ਫਿਰ ਵੀ ਕਿੜ ਕਿੜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਦੰਦ ਓਹ ਵੀ

੩

ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਰੱਕੜ, ਉਜਾੜ ਚੁਫੇਰੇ,

ਰੋਹੀ ਬੀਆਬਾਨ ਰੁਖ ਨਾ ਦਰਖਤ,

ਬੂਟਾ ਨਾ ਝਾੜ,

ਓਟ ਨਾ, ਅਲਤੜਾ,

ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ ਪੂਰਵਈਆ,

ਬਰਫ ਨਾਲੋਂ ਸੀਤ ਹਵਾ

ਬੈਠੇ ਹਨ ਕੁਝ ਦੀਵਾਨੇ, ਵਤਨ ਦੇ ਆਸ਼ਕ—

ਨੰਗ ਪੜੰਗੇ ਬਚੇ, ਬੁਢੇ, ਜੁਆਨ,

ਮਰਦ ਤੀਵੀਆਂ,

ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਸਤੀ ਵਿਚ, ਝੁੰਮ ਝੁੰਮਕੇ—

“ਮੋਹ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ”

ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦੀ ਲਈ

੪

ਲਿਆ ਸੀ ਓਨਾਂ ਸੁਪਨਾਂ, ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦ ਹੋਵੇ

ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਜਾ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ

ਦੁਆਲੇ ਫੌਜ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੈ,

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਹਨ, ਗੋਰਖੇ ਹਨ, ਤਿਲੰਗੇ ਪੂਰਬੀਏ—

ਭੁਲੜ ਸਿਖ ਹਨ—

ਬੀੜੀਆਂ ਨੇ ਨੌ ਤੋਪਾਂ, ਭੇਜੀਆਂ ਹਨ
ਜੇ ਆਪਣਿਆਂ, ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ
ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ, ਸੰਗਰੂਰ,
ਫਰੀਦ ਕੋਟ ਦੇ ਵਾਲੀਆਂ—
ਸਿਖ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ, ਮਿਸਲਾਂ ਦੀ ਅੰਸ ਵੰਸ਼ ਨੇ,
ਕਿਹਾ ਸੀ ਗਰਜ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰ: ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ—
ਮਾਰੋ ਸਾਨੂੰ ਛੇਤੀ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰੋ
ਕਿਉਂਕਿ—ਮੋਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ

੫

ਦਿਤਾ ਸੀ ਹੁਕਮ ਕਾਵਨ ਡੀ. ਸੀ. ਲੁਦਿਆਣੇ ਨੇ
ਉਡਾ ਦਿਓ ਏਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ,
ਕਰ ਦਿਓ ਅੰਗ-ਅੰਗ ਜੁਦਾ,
ਦੇਵੇ ਅਜੇਹੀ ਸਜਾ, ਮੁੜ ਕੋਈ ਨਾਂ ਕਰੇ ਹਿੰਦੀ
ਹੋਵੇ ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦ, ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਪਣਾ ਰਾਜ—
ਆਏ ਜਦ ਵਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ,
ਫੜਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ
ਬੰਨਣ ਲਈ ਤੋਪ ਨਾਲ—
ਕਿਹਾ ਸੀ ਗਰਜ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਕਰੋਦੀ
ਵਾਲਾ ਗਰੇਵਾਲ ਸਰਦਾਰ ਨੇ
ਖਬਰਦਾਰ ! ਜੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਸਾਡੇ ?
ਕਰੇ ਨਾ ਸਾਡੀ ਵੰਗ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ,
ਲਾਏ ਨਾ ਹਥ ਸਾਨੂੰ
ਆਵਾਂਗੇ ਆਪੇ ਅਸੀਂ,
ਖਲੋਵਾਂਗੇ ਤੋਪ ਅਗੇ ਮਰਨ ਲਈ
ਕਿਉਂਕਿ—ਮੋਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ—

੬

ਆ ਖਲੋਤਾ ਜਥੇਦਾਰ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਕਿਹਾ ਕਾਵਨ, ਪਿਠ ਕਰੋ ਤੋਪ ਵਲ—
ਗਰਜ ਕਿਹਾ ਸਰਦਾਰ, ਮੌਤ ਵਲ
ਪਿਠ ਕਾਇਰ ਗੁਲਾਮ ਤੇ ਗੀਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ
ਖਲੋ ਗਏ ਸੀਨਾ ਤਾਣਕੇ—
ਕਿਹਾ ਚਲਾਓ ਤੋਪ ਕਿਉਂਕਿ—
“ਮੋਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ”

੭

ਹੋਲਾ ਪਾਇਆ, ਬਰੂਦ ਪਾਇਆ
ਦਾਰੂ ਸਿਕਾ ਸਭੇ ਕੁਝ ਪਾਇਆ
ਪਰ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਤੋਪ ਚਟ ਗਈ ਪਲੀਤਾ
ਨਾ ਚਲੀ ਤੇ ਨਾ ਚਲੀ, ਕਿਹਾ ਤਦ ਗਰਜਕੇ—
ਸਰਦਾਰ ਨੇ-ਹੁਣ ਚਲਾਓ, ਚਲੇਗੀ,
ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਦੇ—
ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਚਲੀ, ਲੈ ਗਈ ਸੀਸ ਅਕਾਲ ਨੂੰ—
ਦਸਤਾਰ ਸਮੇਤ, ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਮੂੰਹੋਂ ਅਵਾਜ਼
ਧਰਤੀ ਡਿਗਦੇ ਸਿਰ ਸੀਸ ਤੋਂ—
“ਮੋਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ”

੮

ਉਡ ਗਏ ਇੰਝ ਹੀ ਵਾਰੇ ਵਾਰੀ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ—
ਵਾਰੀ ਆਈ ਜਦ ਮਰੂਝ ਵਾਲੇ
ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਦੀ
ਬਾਹੀਏ ਦੇ ਸਿਧੂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਭਾਈ ਚਾਰੇ ਦੇ
ਸਰਦਾਰ ਦੀ,
ਲੜ ਗਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ,
ਆਪਣੇ ਤੇ
ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਲੇਸ਼ ਨੂੰ—
ਕਿਹਾ ਛਡ ਦੇਵੋ ਏਸ ਨੂੰ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੂਕਾ,
ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਏਨਾਂ ਨਾਲ
ਕਿਹਾ—ਕਾਵਨ—ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
ਹਟ ਜਾ ਤੋਪ ਅਗੇ ਕਦ ਹੈ ਛੋਟਾ ਤੇਰਾ,
ਸਿਸਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ—
ਰਹਿਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਤੇਰੇ ਤੇ,
ਜਾਹ ਘਰ ਨੂੰ—
ਢੀਮਾਂ ਦੀ ਢੇਰੀ ਸੀ ਕੋਲ ਪਈ,
ਕਰਕੇ ਢੀਮਾਂ ਇਕਠੀਆਂ ਖਲੋਕੇ ਉਤੇ
ਅਡੀਆਂ ਚੁਕਕੇ ਕਿਹਾ ਸਿਧੂ ਸਰਦਾਰ ਨੇ,
ਹੁਣ ਲਾਓ ਸਿਸਤ ਲਗੇਗਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਠੀਕ—
ਕਿਉਂਕਿ—ਮੋਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ—

੯

ਓਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਬਚਾ—
ਇੰਜਾਣਾਂ ਬਾਲ, ਮਾਸੂਮ, ਨਿਰਫਲ, ਅਭੋਲ

ਅਬੈਧ—

ਨਾਂ ਸੀ ਉਸਦਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ,
ਰੜ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਾਸੀ
ਕੋਟਲੇ ਤੋਂ ੭ ਮੀਲ ਪਛਮ ਦੇ ਪਾਸੇ—
ਚੜਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਇਕੋਰ ਮਾਂ ਦਾ ਲਾਲ
ਰਾਮਗੜੀਆ ਕੌਮ ਦਾ ਨੌ ਨਿਹਾਲ—
ਹਸੰ ੨ ਕਰਦਾ ਚਿਹਰਾ ਗੁਲਾਬੀ ਜਿਹੀ ਨੁਹਾਰ
ਗੁੰਚਾ, ਅਣਖਿਲੀ ਕਲੀ— ਪੂਰਨਮਾ ਦਾ ਚੰਨ
ਵੇਖ ਵੇਖ ਜਿਸਨੂੰ ਖੀਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਮੇਮ
ਕਾਵਨ ਦੀ
ਉਮਡ ਆਇਆ ਸੀ ਮਾਂ ਦਾ ਵਾਤਸਲ
ਕਿਹਾ— ਡਾਰਲਿੰਗ—
ਕੀ ਵਿਗਾੜਿਆ ਤੇਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸਦਾ ਇਸ
ਨਾ ਮਾਰ ਮਾਸ਼ੂਮ ਨੂੰ ਛਡਦੇ ਜਾਣਦੇ ਪਰੇ—
ਹੋਵੇ ਜੇ ਪੁਤਰ ਤੇਰਾ, ਮਾਰੇ ਕੋਈ ਇੰਝ ਉਸਨੂੰ—
ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਤਰਸ ਨਾ ਆਵੇ ?
ਪਰ ਇਹ ਤੇ ਬਾਗੀ ਹੈ, ਤਾਜ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ,
ਡਾਰਲਿੰਗ !
ਸੂਲਾਂ ਜੰਮਦੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਮੂੰਹ ਤਿਖੇ ਤੇ ਕੰਡਿ-
ਆਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,
ਪਰ, ਹਾਂ, ਛਡ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ,
ਕਹਿ ਦਏ ਜੇ ਏਹ- ਇਹ—
ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਓ ਮੈਨੂੰ ! ਮੈਂ ਬਾਗੀ ਨਹੀਂ !!
ਬਾਗੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ !!!
ਕਹਿ ਦੇ ਨਾ ! ਮੇਮ ਕਿਹਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ—
ਮੈਂ ਕੂਕਾ ਨਹੀਂ ।
ਜਾਨ ਬਚਾ ਲੈ ਵਡਾ ਹੋਕੇ ਜੋ ਜੀ ਚਾਹੇ ਕਰੀਂ—
ਆਖ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਹੇ, ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
ਕੰਨ ਵਿਚ ਆਖਾਂਗਾ
ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਿਵਿਆਂ ਜਦ ਕਾਵਨ,
ਸੁਣਨ ਲਈ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੀ ਸੋ,
ਇਕ ਤੇ ਬਾਗੀ ਤੋਬਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਛਪਵਾਵਾਂਗਾ ਇਹ ਨੀਯੂਜ਼, ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ
ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੇਜ ਤੇ
ਮੋਟੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਦੇਕੇ-ਮੰਗ ਲਈਏ ਮਾਫੀ

ਬਾਗੀਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ—

ਹੋਵੇਗੀ ਮੇਰੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਤਾਰੀਫ ਕਰੇਗੀ ਪਾਰਲੀ
ਮੈਂਟ ਮੇਰੀ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਦੀ ।
ਝੁਕਿਆ ਕੰਨ ਕਰਕੇ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ
ਫੜ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਹਥਾਂ ਨਾਲ ਦਾਹੜੀ
ਕਰ 'ਦਤੀ ਕਾਵਨ ਦੀ ਜਾਨ ਕਾਗਸੇ
ਨਾ ਛਡੀ ਤਦ ਤੀਕ ਜਦ ਤੀਕ ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ
ਨਾਭਾ ਫੌਜ ਦੇ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ
ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ
ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਧੜ ਨਾਲੋਂ
ਜੁਦਾ ਨਾ ਕਰ ਦਿਤਾ
ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਧੜ ਨਾਲੋਂ ਸਿਰ ਵੱਖ ਹੋਏ ਦੇ
ਮੂਹੋਂ ਵੀ ਏਹ ਅਵਾਜ਼ 'ਮੋਹਿਮਰਨੇ ਕਾ ਚ ਉ ਹੈ'

੧੦

ਇਸ ਦਿਸ਼ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਬਿਆਨ ਭਾਈ ਪਰਮਾ
ਨੰਦ ਐਮ; ਏ
ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਦੇ ਇਤਹਾਸ
ਵਿਚ ਇਉਂ
ਕਿ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਹ ਸਾਕਾ ਕੋਲ ਖਲੋਤਾ
ਇਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸੈਲਾਨੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਮ ਇਉ-
“ਸਾਰਾ ਯੂਰਪ ਇਕ ਈਸਾ ਤੇ ਨਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਮੈਂ ਅਜ ਕਈ ਈਸਾਬਲੀਦਾਨ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖੇ ਹਨ।
ਜੇ ਮਰਦੇ ਮਰਦੇ ਹਸਦੇ ਹੋਏ ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ-
ਮੋਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ

੧੧

ਹੋਇਆ ਹੈ ਓਹ ਸੁਪਨਾ ਅਜ ਸਾਕਾਰ
ਲਿਆ ਸੀ ਜੋ ਅਜ ਤੋਂ ਪੈਣੀ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ
ਸਿਖਾਂ-ਕੂਕਿਆਂ—ਨੇ ਜੋ ਸਨ ੧੮੭੨ ਵਿਚ—
'ਹੋਵੇ ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦ ਤੇ ਅਪਣਾ ਹੋਵੇ ਰਾਜ-
ਕਰ ਗਏ ਕੂਕੇ ਤੋਪ ਦੇ ਅਗੇ ਪਰਵਾਜ਼—
ਓਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਦਕਾ—
ਅਜ ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਪਣਾ ਰਾਜ
ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ-ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ ।

ਸਚਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਗਏ ਨੇ

[ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਤ ਨਗਰ]

ਤਰਿਆ ਜਾਏ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਹੜ ਮੇਰਾ, ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਸਾਂ ਕਿਸੇ ਧਿਆਨ ਅੰਦਰ।
ਜਗਾ ਵੇਖ ਨੀਵੀਂ ਭਜਾ ਜਾਂਵਦਾ ਸੀ, ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨ ਅੰਦਰ।
ਟਿਬਾ ਵੇਖ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਅਟਕ ਗਿਆ, ਚੰਦੂ ਜੋ ਬਨਾਇਆ ਜਹਾਨ ਅੰਦਰ।
ਝਟ ਨੀਵਿਓਂ ਡਕ ਖਲਾਰ ਦਿਤਾ, ਟਿਬਾ ਦਸਣੇ ਲਈ ਬਿਆਨ ਅੰਦਰ।
ਧੀ ਚੰਦੂ ਦੀ ਦਾ ਸਾਕ ਕਰਨ ਬਾਹਮਣ, ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਲ ਆਂਵਦੇ ਨੇ।
ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਕਰਕੇ ਸਿਫਤ ਭਾਰੀ, ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਤਾਂਈ ਸੁਨਾਂਵਦੇ ਨੇ।

ਭਰੇ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਹਾ ਚੰਦੂ, ਮੋਰੀ ਲਾਈ ਜੇ ਇਟ ਚੁਬਾਰਿਆਂ ਦੀ।
ਸਿਖਾਂ ਨਿੰਦਿਆ ਸੁਣਕੇ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਮੰਨੇ ਨਾਂ ਸਗਾਈ ਹੰਕਾਰਿਆਂ ਦੀ।
ਅਰਜਨਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਗਲ ਮੰਨਕੇ ਸਿਖਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ।
ਗੁਰੂ ਤਵੀ ਤੇ ਬਹਾ ਤਤੀ ਰੇਤ ਪਾਵੇ, ਜੜ ਸੜੀ ਜੇ ਮਾਨ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਦੀ।
ਚੰਦੂ ਆਖਦਾ ਵਿਚ ਮੜਾ ਦਿਆਂਗੇ, ਖਲ ਗਊ ਦੀ ਕਢ ਵਿਖਾਂਵਦੇ ਨੇ।
ਸਾਡਾ ਚਿਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨੂੰ ਚਾਂਹਵਦਾ ਏ, ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਤਾਂਈ ਸੁਨਾਂਵਦੇ ਨੇ।

ਭੇਡਾਂ ਚਾਫਦਾ ਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਤਿਵਰੁ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਸੀ।
ਮੁਠਾਂ ਭੰਗ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਧਰ ਅਗੇ, ਪਲਾ ਪਾਇਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਸੀ।
ਗੁਰਾਂ ਆਖਿਆ ਦਿਤੀਆਂ ਸਤ ਸ਼ਾਹੀਆਂ, ਬਾਲੇ ਝਟ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਸੀ।
ਕਿਵੇਂ ਲਉਗੇ ਫੇਰ ਪਰਤਾ ਦਾਤਾ, ਸੀਸ ਦੇਕੇ ਗੁਰਾਂ ਸੁਨਾਇਆ ਸੀ।
ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਕੇ ਸੀਸ ਕਰ ਬਚਨ ਪੂਰਾ, ਕਾਲਖ ਚੰਦੂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਲਾ ਗਏ ਨੇ।
ਤਤੀ ਤਵੀ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਚਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਗਏ ਨੇ।

ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਦਿਲੀ, ਏਸੇ ਕਾਰਨੇ ਹੀ ਸੀਸ ਲਾਇਆ ਸੀ।
ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸਤਵੀਂ ਮਾਤ ਗੁਜਰੀ, ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜਾਇਆ ਸੀ।
ਸੋਲਾਂ ਸੌ ਤਰੇਠ ਤੇ ਜੰਠ ਮਹੀਨੇ, ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਖੇਲ ਰਚਾਇਆ ਸੀ।
ਚਾਰ ਸੁਦੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਲਹੌਰ ਅੰਦਰ ਜਾਮਾਂ ਲਾਹਨਤਾਂ ਦਾ ਚੰਦੂ ਪਾਇਆ ਸੀ।
ਟੁਬੀ ਮਾਰੀ ਰਾਵੀ ਅੰਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਜੋਤ ਦੇ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ ਨੇ।
ਅਰਜਨਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਾ ਸਚਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਗਏ ਨੇ।

‘ਚੁਟਕਲੇ’

[ਵਲੋਂ:—ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਮਠਾਰੂ ਭਾਣੇ ਲੰਕਾ]

(੧) ਇਕ ਵਾਰ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਮਰਾਸੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਪਤਨੀ ਤੇ ਇਕ ਪੁਤਰ ਸੀ। ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਤਨੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ ਤੂੰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਮਰਾਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਸੋਚ ਲਵਾਂਗਾ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਮਰਾਸਣ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਚਲੀ ਜਾਵੀਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਨਕੇ ਭੇਜ ਦੇਵਾਂਗੇ।

* * * *

(੨) ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਜੁਲਾਹਾ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦ ਉਹ ਨਦੀ ਦੇ ਅਧ ਵਿਚ ਪੁਜਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਚਾਰ ਗੋਤੇ ਆਏ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਰਬ ਅਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਚੜ੍ਹਾਏਗਾ। ਜਦ ਉਹ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪੁਜਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਬੂਝੇ ਨੂੰ ਹਥ ਪਾਇਆ। ਬੂਝੇ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਹਾਂ ਰਬ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਜੋਰ ਲਗਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਇਹ ਗਲ ਸੋਚੀ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹਥ

ਬੂਝੇ ਨਾਲੋਂ ਛੁਟ ਗਿਆ। ਜਦ ਉਹ ਡੁਬਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ “ਓ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਮਖੋਲ ਨੂੰ ਸਚ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

* * * *

(੩) ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਪੇਂਡੂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਭੁਖ ਲਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੀਸ਼ਵਰ ਅਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚਾਰ ਆਨੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਚੜ੍ਹਾਏਗਾ। ਕੁਝ ਅਗੇ ਜਾਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਲੱਭਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗੂਜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਆਨੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਕ ਹਟੀ ਤੇ ਜਾਕੇ ਦੁਕਾਨ ਦਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਰੁਪੈ ਦੀ ਭਾਨ ਦੇ। ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਆਨੇ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਉਹ ਪੇਂਡੂ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਰਬ ਵੀ ਬੜਾ ਬੇ ਇਤਬਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ੪ ਆਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਸੇ ਦੇ ਰਬ ਲਏ ਹਨ।

* * * *

(੪) ਇਕ ਵਾਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁੜੀ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਈਏ ਕੋਈ ਵਰ ਲਭਕੇ ਲਿਆਵੇ। ਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਵਰ ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ੧੮ ਬਰਸ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੇ ੧੮ ਵਰੇ ਦਾ ਨਾ ਲਭੇ ਤਾਂ ੯,੯ ਵਰੇ ਦੇ ਦੋ ਲੈ ਆਵਾਂ।

ਸਾਡੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੇਲੇ

ਚੇਤਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਜਿੰਨੇ ਮੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਓਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਲੱਗਦੇ ਹੋਣ। ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਲਈ ਹੋਲੀਆਂ ਦੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਹੋਲੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਚੋਖੇ ਵਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋਲੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕੀਂ ਹੋਲੀਆਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਭਲ ਕੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਚਿਕੜ, ਗੰਦਗੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭੇੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੁਟਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੀ ਪਰਪਾਟੀ ਚਲਾਈ। ਸੰਮਤ ੧੭੪੯ ਵਿਚ, ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਮੀ ਉਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਉਤੇ ਅਤਰ, ਗੁਲਾਲ ਤੇ ਹੋਰ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਕੇ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦਾ ਇਕ ਨਵੀਨ ਮੁੰਢ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਤੱਦ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਹਰ ਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸਮਾਰੋਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਥੇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਪਰਪਾਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਸਾਂਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਖੁਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੀਰਤਾ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਣ ਮਗਰੋਂ, ਜਦ ਸਿਖ ਪੰਥ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਡਾਵਾਂ ਡੋਲ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖ ਜਨਤਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ

ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਹਿੰਸਾਤਮਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਾਸ, ਸ਼ਰਾਬ, ਚੌਰੀ ਯਾਰੀ, ਝੂਠ, ਨਿੰਦਿਆਂ, ਠੱਗੀ ਧੋਖਾ ਆਦਿ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ, ਨਰੋਆ ਅਤੇ ਚੜਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਰੀਰਕ ਸਫਾਈ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਠ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਣੇ ਕਸੀਂ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ, ਦਾਤਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਪੁਨਰ ਰੀਤੀ ਚਲਾਈ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਪੁਨਰ ਰੀਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੧੪ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਰੀਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾਂ ਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਜੋ ਰਹਿਤ ਦੱਸੀ ਗਈ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:—

ਕਿਰਿਆ ਵੇਸ਼ਨੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਹੈ ਉੱਚੀ, ਸੁੱਚ ਸੋਧ ਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਹਾਰ ਬੇਟਾ। ਜਟਾ ਜੂਟ ਰਹਿਣਾ ਸਿਰ ਤੇ ਕੇਸ ਧਰਕੇ, ਕੇਸੀਂ ਸਣੇ ਨੇਣਾ ਨੀਰ ਢਾਰ ਬੇਟਾ। ਜੰਗਲ ਜਾਣਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਲੈਣਾ, ਆ ਕੇ ਨਾਵਣਾ ਏਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਬੇਟਾ। ਦਾਰੂ ਮਾਸ ਖਾਵੇ ਜੋ ਜੀਵ ਮਾਰੇ ਓਹਦਾ ਕਰੀਂ ਨ ਭੁਲ ਅਹਾਰ ਬੇਟਾ।,, [ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਕ੍ਰਿਤ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ]

ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਸ਼ਨੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਮੱਤ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਵੀ ਕਰਦੇ

ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਮਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੈਸ਼ਨੋ ਮੱਤ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਪੁੱਠ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਏਸ ਦੀ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਕਰਵਾਈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੈਸ਼ਨੋ ਮੱਤ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਰਹਿਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। "ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਰੇਕ ਸਿਖ ਸਿਖਣੀ ਨੂੰ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ, ਭਜਣ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਖੰਡੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ, ਕੇਸ, ਕੰਘਾ, ਕੜਾ, ਕਛਹਿਰਾ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਰੜੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ।

[ਦੇਖੋ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਸਫਾ ੧੨੫]

ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਸੁਰੰਧੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਖੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੀਆਂ ਸਰਗਮੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਰਨਾਕ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਹੰਤਾਂ, ਪੁਜਾਰੀਆਂ, ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਵਾਰਥੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਹੇਠ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਿਖ ਮਤ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਤੇ ਐਉਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਖਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਿਖ ਮਤ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ ਜਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਹੀ ਕਈ ਲੋਕੀਂ ਉਲਟਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਖਾਸ ਮਸਲਹਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿਖਾਂ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਰਖਣ ਵਿਚ ਸਾਮਰਾਜੀ ਯਤਨ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤਕ ਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਦ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਵਿਯਕਤੀ ਨੂੰ (ਇਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਅਛੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ) ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਭਰਪੂਰ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਰਖਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸੋਭਦੇ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖ ਧਰਮ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘ ਸਭੀਏ ਸਿਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀ ਸਿਖ ਗੁਰ-ਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ 'ਸੰਗਤ ਤੇ ਪੰਗਤ' ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਰਵਿਘਣ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰ ਸਕਣ।

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਕਰਵਰਤੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋ ਗੁ: ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਜਾਂਚੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਲੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਵਰਤਾਉ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਨੇੜੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਰਹਿਣ ਦਾ 'ਅਛੂਤ ਪੁਣਾ' ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।

ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਟਾਂਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਨੀਤਕ ਪ੍ਰਸਿਥਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਆਮ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਾਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ

ਵੀ ਇਸ ਪਰਪਾਟੀ ਨੂੰ ਔਖਿਆਂ ਮੋਖਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਚਾਨੂ ਰੱਖਿਆ। ਅੱਜ ਕਲ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਇਕ ਸਤਕਾਰ ਯੋਗ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ ਹਨ, ਹੋਲੇ ਮੱਹਲੇ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਖਾਸ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਲੇ ਮੱਹਲੇ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਸਾਲਾਨਾ ਇਕੱਠ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਫਿਰਵਾਂ ਸਮਾਗਮ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਲ ਮਰਰੇਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਾਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਉਥੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਪਹੁੰਚਣਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ ਨਾਲ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜਥੇ-ਬੰਦੀ ਨੂੰ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਨਿੱਗਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਏ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀਆਪਣੇ ਪੇਂਡਲਈ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਗੇ ਨਾਲੇਂ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਐਤਕੀਂ ਮਾਰਚ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਲੇ ਮੱਹਲੇ ਦਾ ਭਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹੋਲੇ ਮੱਹਲੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪੁਜਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਿਆ। ਇਥੇ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਪੁਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਇਕ ਭਾਰੀ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹੋਏ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੇਤ ਕੀਤਾ। ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਐਡੀਟਰ 'ਨਵਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਨ ਤੇ ਅੱਜ ਕਲ ਆਪਣੇ ਅਖਬਾਰ ਰਾਹੀਂ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੜਾ ਪੇਸ਼ ਨਾਲ ਮਿੱਤਤ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮਤੇ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਸੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਿਡ ਨਗਲ ਵੱਡਾ ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਡੀਟਰ 'ਸਤਿਜੁਗ' ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮੇਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤਵਾਰੀਖੀ ਅਸਥਾਨ ਦਿਖਾਏ ਤੇ ਲੰਡੀਂਦੀ ਵਾਕਡੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ।

ਸੰਤ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੇ ਹਸਮੁਖ, ਮਿਲਾਪੜੇਤ ਪੇਸ਼ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂਉੜੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸੁਚਿੰਤਾ ਵੱਖਣ ਦੀ ਬੜੀ ਸਿੱਕ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਹੋਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਰਸੀਲੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਹਿਰਦਾ ਮੋਹ ਲਿਆ। ਆਪ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀ ਨਿੰਮਤਾ, ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਦੀ ਕਣੀ ਅਸੀਂ ਦੇਖੀ ਹੈ, ਉਤਨੀ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉਚੇਚ ਜਾਂ ਬਿਲੰਬ ਦੇ ਹੋ ਗਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਮੂਲੀ ਰੱਜੇ ਪੁੱਜੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜਸੀ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਯਕਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ 'ਉਡੀਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਬਾਸੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਵਿਯਕਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਰਾਏ ਲੈਕੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਪੂਰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬੜੀ ਚੰਗਾ ਰਾਏ ਬਣਾ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਸਾਡੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ [ਬਾਕੀ ਦੇਖੋ ਸਫਾ ੧੮]

ਇੰਗਲੈਂਡ ਯਾਤਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਕਵੀ'

ਮੈਨੂੰ ਇਉਂ ਲਗਾ ਜਿਵੇਂ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਿਹਰੰਮਤਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੇਰਾ ਮਿਤਰ ਮੈਨੂੰ ਦੁਹਾਂ ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਫੜਕੇ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਆਸ਼ਾ ਨਾਲ ਤਕਦਿਆਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। 'ਗੇਲਡਨ ਚਾਨਿਸ! (ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੋਕਾ) ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਤਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਕੋਈ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਿਰਫ ਤਿਆਰੀ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਤੇਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ।' ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕ ਗਈ ਹੋਵੇ—ਮੈਂ ਚੁੰਧਿਆਂ ਜੇਹਾ ਗਿਆ। ਆਖਿਆ "ਸੱਚ? " "ਯਕੀਨਨ ਉਸ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਦੋ ਚਿਠੀਆਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਵੇਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ।

ਚਿਠੀਆਂ ਦਸਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕੈਪੀਟਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਲੇਕਚਰਾਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਜੋ ਇਹੋ ਸੱਜਣ ਹੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਯੋਗ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਣ। ਕੰਮ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਐਤਵਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਣੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਗੁਰਮਰਯਾਦਾ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਉਤੇ ਲੇਕਚਰ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੰਮ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਤਨਖਾਹ ਕੋਈ ਛੇਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪੰਜ ਸੌ ਚਾਲੀ ਰੁਪਏ ਮਾਸਿਕ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਰੇ ਯੁਰਪ ਦਾ ਮੈਰ ਕਰਨ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ੋਕ ਫਿਲਮ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮ ਗਏ।

ਮਿਤਰ ਮੇਰਾ ਡੁੰਘਾ ਸੁਭ ਚਿੰਤਕ ਸੀ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਲਗੇ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੁਣੇ ਜਾਣਾ ਤਕ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਬੇ ਓੜਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਲਈ, ਸਾਰੀ

ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਰਹਿਣੇ ਰੱਖ, ਪਾਸ ਪੋਰਟ ਤੇ ਹਵਾਈ ਖਰਚ ਝੱਲ ਕੇ ਜੀਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਅਨੇਕਾਂ ਆਦਮੀ ਪਾਸ ਪੋਰਟ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਕੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕੁਰਕ ਕਰਵਾ ਦੇਂਦੇ। ਪਰ ਪਾਸ ਪੋਰਟ ਬਣ ਜਾਣ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹੱਡ ਵੰਨਵਾਂ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਦੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਚਲਾ ਦਿੰਦੇ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਪੱਕੇ ਮਕਾਨ ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਰਦੇਸ਼ੋਂ ਆਉਂਦੇ ਰੁਪੈ ਨਾਲ ਉਸਰੇ ਹਨ। ਕੱਲ ਦੇ ਭੁਖੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਖੱਟੀ ਨਾਲ ਅੱਜ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਮੀਨਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਡੁਲ ਡੁਲ ਪੈਂਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਰੁਝਰੂ ਵਧੇਰੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਣ ਦੀ ਗਰਜ ਨਾਲ ਰੋਜਾਨਾ ਜਹਾਜ਼ੀ ਚੜਦ। ਹਰ ਪਿੰਡ ਤੇ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਵਲੈਤਾਂ ਆਇਆ ਤੇ ਵਲੈਤ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਰਹਿੰਦੀ।

ਕਦੇ ਕਦੇ ਏਹ ਵੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਜਾਅਲੀ ਪਾਸ ਪੋਰਟ ਬਣਾਣ ਵਾਲੀ ਫਰਮ ਫੜੀ ਗਈ... ਜਾਂ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਟਪ ਸਕੇ। ਜਾਅਲੀ ਪਾਸ ਪੋਰਟ ਬਣਾਣ ਵਾਲੇ ਅਦਨ ਦੀ ਖਾੜੀ ਤੱਕ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਮੈਂ ਬੜੇ ਠਰੰਮੇ ਤੇ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੇਸਤ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਏਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਪਾਸ ਪੋਰਟ ਬਣਵਾਣ ਤੇ ਹੀ ਕਈ ਲੋਕ ਦੇ ਦੋ ਸਾਲ ਲਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਫਿਰ ੨ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਖਰਚ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਸ ਯਕੀਨ ਦਵਾਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ 'ਤੈਨੂੰ ਕਾਹਦੀ ਚਿੰਤਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਸਿਖ ਮੰਗਤ ਨੇ ਰੁਪਿਆ ਕਰਾਏ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤੇ ਪਾਸ ਪੋਰਟ

ਬਣਾਣ ਲਈ ਖੁਦ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ 'ਹਾਂ' ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰੱਖੇ ਰੰਬੇ ਦੀ ਦੇਣ ਵਾਂਗ ਸਮਝਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਦੇ 'ਹਾਂ' ਕਹਿ ਚਿਤੀ। ਮਿਤਰ ਮੇਰਾ ਤੁਰ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਚਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਦੀ ਜਦੋਂ ਜਿਹਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ। ਜਿਸਥਾਂ ਮੈਂ ਅੱਜ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਓਥੇ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਮੈਂ ਮੀਲ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਸੀ ਮੇਰਾ ਜੀ ਟੁਟਦੀ ਖੁਸਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ "ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਥੇ ਵੀ ਕੰਮ ਛੱਡਕੇ ਪਰਵਾਰ ਪਾਸ ਜਾਣਦੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਪਤਨੀ ਇਸ ਦੁਰਾਈ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਨਾਲੋਂ ਘਰ ਵਿਹਲੇ ਰਹਿਣ ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ—ਬੇੜੀ ਬਾਹਲੀ ਜਮੀਨ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਰੋਜ਼ ਖਤ ਤੇ ਖਤ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਪ-੬ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖੜਾ ਹੈ। ਕੀ ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਕੇ ਛੱਡੀ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆ ਸਕਾਂਗਾ। ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਜਿੰਨੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਮੁੰਡਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਕੁੜੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਕਿਵੇਂ ਦਿਨ ਚੱਜ ਦੇ ਬਿਤਾ ਸਕਣਗੇ। ਪਤਨੀ ਬੇ ਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਬੱਚੇ ਮੇਰੇ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀ ਯਤੀਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਤੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰ ਜਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਡੀ ਦੂਰ ਜਾਕੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ।

ਪਰ ਅਪਣੀ ਹੁਣ ਦੀ ਤੁਛ ਨੌਕਰੀ, ਵਡਾ ਪਰਵਾਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੈਰੋ ਪੈਰ ਵਧਦੀ ਬੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਬੀ. ਏ. ਪਾਸਾਂ ਤਕ ਦਾ ਬੂਟ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਨਾਂ ਜੀਉਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਖਾਂ ਪਲਾਹੀ ਹੱਥ ਮਾਰਨਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਚੋਰੀ ਧਾੜੇ, ਠੱਗੀ ਠੋਰੀ ਡਾਕੇ ਆਦਿਕ ਰੋਟੀ ਲਈ ਹੀ ਤਾਂ ਜਤਨ ਹਨ। ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਂਝ ਵੀ ਮੁਹੱਜਬ

ਹਾਂ, ਝੂਠ ਵਲ ਫਰੇਬ ਕਪਟ ਕਰਨਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਦੁਸਵਾਰ, ਖੇਤੀ ਮੈਨੂੰ ਉਂਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਉਂਦੀ ਸੁਕਾਰੀ ਡਿਗਰੀਆਂ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਤਦ ਵੀ ਸ਼ੌਕ ਮੇਰੇ ਕਾਫੀ ਉਚਾਈਆਂ ਛੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਜ ਜੇ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕਿਉਂ ਆਉਂਣ? ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਤਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਘਰੇਗਾ ਮੇਰੇ ਨਾ ਛੱਡਣ ਕਰਕੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਮੇ ਗੁਆ ਬੈਠਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਏਹ ਭੇਤ ਮੈਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਦਾਰੇ ਵਲੋਂ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਛੁਟੀ ਨਾ ਮਿਲਦੀ, ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਵਿਚ ਭਾਨੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਕੋਈ ਜੰਮ ਪੈਂਦਾ।

ਗੱਲ ਕੀ ਮਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬਰੂਰੀ ਘਰੋਗੇ ਕੰਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਦਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰੋਂ ਛੁਟੀ ਲੈ ਲਈ। ਇਸਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਚਾਰਜ ਲੈਣ ਆਉਂਦਾ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਬੜੀ ਤਿਖੀ ਰਫਤਾਰ ਸੋਧ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਚਾਰਜਦੇਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਲਛਮੀ ਦੇ ਦੁਆਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਅਣਕੀਤੇ ਇਕਰਾਰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਕੇ ਪੂਰ ਕਰਨ ਲਈ—ਖੁਸ਼ੀ ਚਾਹ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਸਜਣਾਂ, ਮਿਤ੍ਰਾਂ, ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤਕ ਚਿਠੀਆਂ ਲਿਖਕੇ ਮਾਨੋ ਆਪਣੇ ਜਾਣਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਇਮਾਰੀ ਹਾਲਤ ਕੁਝ ਅਜੇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਬਾਬਤ ਸੋਚ ਸਵਾਰ ਰਹਿੰਦੀ।... ਬਲੇ ਬਲੇ ਕਿੰਨ ਚਿਰਕੇ ਸੁਪਨੇ ਸਨ ਕਿ ਅਧ ਅਸਮਾਨੇ ਉਡਦੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਘੂੰ-ਘੂੰ ਵਿਚ ਉਡ ਸਕਾਂ...ਹੁਣ ਮੈਂ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਵੀ ਉਡਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ...ਵਾਹ ਕੁਦਰਤਾਂ ਵਾਲਿਆ ਤੂੰ ਕੇਡਾ ਬਿਅੰਤ ਹੈਂ, ਛੱਤ ਪਾੜ ਕੇ ਦੇਣ ਤੇ ਆਗਿਆ ਹੈਂ...ਆਹਾ, ਜਿਸ

ਜਾਣ ਤੇ ਲੋਕ ਪ-ਪ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੈਆ ਖਰਚ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਇਕ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਅਚਾਨਕ ਦਾਹੜੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਏਹ ਤਾਂ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਅਜੂਬਾ ਹੋਵੇਗੀ) ਚਲੇ ਜੀ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ। ਏਹ ਹਰਕ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ। ਤੇ ਮੈਂ ਦਸਾਂ ਗਾ ਕਿ ਏਹ ਸਿਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਕੇਸ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਭਿਜੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਖਿਲਾਰ ਕੇ ਬਹਾਂਗੇ ਯੂਰਪੀਨ ਮੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਮੁਗਧ ਕਿਉਂ ਨ ਹੋਣਗੇ?

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਯੂਰਪੀਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦਸਤਾਨੀ ਨਜ਼ਮੀਆਂ ਤੋਂ ਹਥ ਵਿਖਾਣ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ—ਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਤਾਂ ਹਥ ਤੇ ਮਸਤਕ ਦੀ ਇਕ ਇਕਲਕੀਰਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਪੜ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਨੱਚਉਠਦਾ। ਲਉ ਜੀ ਕਿਆ ਮੌਜ ਹੋ ਗਈ। ਦਾਹੜੀ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਵੇਗੀ ਤੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਤੇ ਹੱਥ ਵੇਖਕੇ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਦਾ ਸਭ ਹਾਲ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਣਾ ਵਾਂਗਾ...ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ? ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਜਿਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਨਪੜ ਜਟਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਵਧ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਓਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫੁਟ ਫੁਟ ਨਿਕਲੇਗੀ...ਇਕ ਵੇਰ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ ਸਹੀ।

ਜਦੋਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਈ ਖਿਆਲ ਮੈਂ ਮਨ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾ ਲਏ ਤਾਂ ਸੋਚ ਦਾ ਕੁਝ ਬੋਝ ਹੋਲਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਦੇ ਵੇਰ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਮਿਤਰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਮੇਰੀ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਸਿਰਫ ਦਸ ਦਿਨ ਹੀ ਦਸਕੇ ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਵਖਤ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਆਖਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਮਿਲ ਲਵਾਂ, ਅਪਣੇ ਦਫਤਰੇਂ ਮੈਂ ਖਲਾਸੀ ਪਾਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਾਸ ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਿਰਫ ੨੦੦) ਸੀ। ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਜਾ ਜਾਦੂ ਕੀਤਾ।

ਜੁਆਈ ਦੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਰਬੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਚਾਹ ਪੀਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ੩੦੦) ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਆ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਨਿਜੀ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਲੀੜਾ ਕਪੜਾ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਜਲੰਧਰ ਹੀ ਨੇੜੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ। ਪਰ ਅਜ ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗ ਰਿਹਾ ਤੇ ਨਾ ਦੁਕਾਨ ਪਸੰਦ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਪੜਿਆਂ ਦੀ ਕੁਅਲਾਟੀ ਹੋਈ ਜਚਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਘੁਮ ਫਿਰਕੇ ਏਸ ਸਿਟੇ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਕਿ ਗਰਮ ਕਪੜੇ ਤਾਂ ਦਿਲੀਓਂ ਹੀ ਬਣਵਾਏ ਜਾਣ। ਘਰੇਲੇ ਕਪੜੇ ਲੈਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਸੀ। ਇਕ ਚੰਗੀ ਜੇਹੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਕਪੜੇ ਪੜਵਾਣ ਲਗੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਬਚਿਆਂ ਤੇ ਪਤਨੀ ਲਈ ਕਪੜੇ ਲੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਕਰਪ, ਸ਼ੰਘਾਈ, ਲੇਡੀਮਿੰਟਨ ਆਦਿ ਲੈਂਦਿਆਂ ਮਨ ਪਤੀਜੇ ਨਾ ਪਰ ਚਲੇ ਗੁਜਾਰਾ ਤੇ ਕਰਨਾ ਹੋਇਆ ਏਹ ਵੀ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਕੀ ਜਾਣੇਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਵੇਰ ਵੀ ਚੱਜ ਦੇ ਲੀੜੇ ਨਹੀਂ ਨਸੀਬ ਹੋਏ! ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਅੱਜ ਦਰਿਆ ਦਿਲੀ ਨੂੰ ਲੋਹੜ ਆਇਆ ਸੀ। ਕੋਸ਼ਸ਼ ਏਹ ਸੀ ਕਿ ਪ-ਪ ਸੂਟ ਲੈਕੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਤਾਕਿ ਮੇਰੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣ। ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਦੀ ਪਤਨੀ ਲਈ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਲੈਣਾ ਜਰੂਰੀ ਸੀ ਸੁ ਖੁਲ ਗਏ ਬਾਨ। ਜਦ ਆਪਣੇ ਕਪੜੇ ਲੈਣ ਦਾ ਸੁਆਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ—ਅੰਤ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕਪੜਾ ਕੋਈ ਲੋਹੜੇ ਦਾ ਚਮਕਦਾਰ, ਪੁਖਤਾ ਤੇ ਸੁਰੰਗਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਦੋ ਢਾਈ ਰੁਪਏ ਗੜ ਦਾ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਇ।

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਾ ਸਾਥੀ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੁਝ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਮੈਥੇ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਛਪਾਇਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਕਹਿਣ

ਲਗਾ ਰੁਪਏ ਤਿੰਨ ਸੌ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਖਰਚ ਹੋ ਗਏ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਜ਼ਰਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰ ਲਈਏ ਫਿਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਟੈਟਾ ਏ-ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ੫੪੦) ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਨਜ਼ਰ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਰੁਪਏ ਹਿਸਾਬ ਕੀਤਿਆਂ ਮਸਾਂ ੧੭੫) ਕੁ ਬਚੇ। ਅਟੈਚੀਕਸ ਚਮੜੇ ਦਾ ਲੈਣਾ ਸੀ ਏਹ ਵੀ ਦਿਲੀਓਂ ਜਾਕ ਲੈਣ ਦਾ ਪਰੋਗ੍ਰਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਤਦ ਵੀ ਗਤੇ ਦਾ ਅਟੈਚੀ ਕੇਸ ਦਾਹੜੀ ਬੁਰਸ਼ ਸ਼ਾਸਤਕਦਾਬ੍ਰਹਮੀ ਆਂਵਲਾ ਤਲ ਤੋਲਾਏ ਬੁਨੇਟਾਂ ਜ਼ਰਾਬਾ ਆਦਿਕ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈਕੇ, ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਬੰਨ ਬਨਾਕੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਲ ਹੋਏ। ਪਰ ਹਾਲਤ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਕੋਈ ਹਲਵਾਈ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਨਹੀਂ ਜਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੰਦੂਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਖਾ ਲੈਣੀ ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਸੀ, ਪਰ ਏਹ ਵੀ ਤਾਂ ਪਸੰਦ ਆਵੇ ! ਖੇਰ, ਅਉਖੇ ਸਉਖੇ ਹੋ ਕੁਝ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਤੇ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜੇ।

ਰਬ ਰਬ ਕਰਦਿਆਂ ਘਰ ਅਪੜਿਆ। ਅਗੇਂ ਵਹੁਟੀ ਮਰਨੇ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਨਿਰਨਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ ਕਿ ਸਾਲਹਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਕਿ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਚਾਰ ਦਿਹਾੜ ਇਕਠੇ ਰਹਿਕੇ ਬਿਤਾਏ ਜਾਣ। ਤਦ ਵੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਹਬਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਬਚਿਆਂ ਨੇ ਸੁਗਾਤਾਂ ਮਿਠਾਈਆਂ ਤੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਵੇਖ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਅਸਮਾਨ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁਕ ਲਿਆ ਪਰ ਮਾਂ ਉਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨਾਂ ਸੁਗਾਤਾਂ ਤੇ ਲੀੜਿਆਂ ਪਿਛੇ ਕਿੰਨਾਂ ਲੰਮਾਂ ਵਿਛੋੜਾ ਡੰਗ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਦ ਮੈਂ ਚਾ ਨਾਲ, ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਨਾਲ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਮਿਠਾ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਦੁਖਿਤ ਨਿਹੇਰਾ ਜੇਹਾ ਸੁਟਕੇ ਲਾਹਮੇ ਜਾ ਖੜੀ ਹੋਈ। “ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਏਹ ਸਬ ਛੰਕਣ ਮੰਕਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਛੁਟੀ

ਲੈਣ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਮੇਰੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਤੁਹਾਥੋਂ ਸਦਾ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਆਹ ਜੋਕਾਂ ਵੀ ਨਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।” ਤੇ ਉਸ ਬਚਿਆਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

“ਨਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ, ਅਗਲੇ ਵਿਛੋੜੇ ਕੋਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਐਤਕਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਜਿੰਨਾਂ ਲੰਮਾਂ ਉਨਾਂ ਹੀ ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਰੁਪਏ ਭੇਜ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ, ਢਾਈ ਸੌ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਮਸਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਘਰ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮਝ ਲੈਣ ਲਈ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਜੇ ਏਸ ਪਿੰਡ ਵਸਦਿਆਂ ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਐਤਕਾਂ ਦੀ ਸੋਟੀ ਤੋਂ ਲਵੇਰੇ ਦੀ ਕਮੀ ਦੂਰਕਰਨੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਖ ਦਿਤਾ “ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਜੇ ਹਰਭਜਨ ਨੂੰ ਮਹਿੰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ।” “ਕਿਉਂ?” ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪਤਨੀ ਨੇ ਅਖਾਂ ਤੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਕਸ ਲਿਆ? “ਮੈਨੂੰ ਘਟੇ ਘਟ ਤਿੰਨ ਸੌ ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।” ਮੈਂ ਕਹਿਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ “ਇਕ ਤਾਂ ਦੇ ਗਰਮ ਸੁਟ ਬਣਵਾਣੇ ਹਨ ਦੂਜੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਰਚ ਕਰਨੇ ਹਨ।” “ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤਸੀਂ ਵਲੈਤ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਦੁਧ ਦੀ ਤਿੱਪ ਵੀ ਖੋਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।”

“ਪਰ ਕਮ ਤੀਏ ਤੈਨੂੰ ੫੪੦) ਮਹੀਨਾ ਭੁਲ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ?”

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹਰਭਜਨ ਖਾਲੀ ਹਥੀਂ ਪਰਤ ਆਇਆ। ਰਕਮ ਮੈਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਈ। ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਤ ਦੀ ਚਿਠੀ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਫਲਾਣੇ ਦਿਨ ਦਿਲੀ ਚਾਰ ਵਜੇ ਫਲਾਣੀ ਥਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁਜ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਹੁਣ ਸੋਚਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਵੇਂ ਤਕ ਮੈਂ ਦਿਲੀ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ

ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ? ਹਾਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਮਿਤਰ ਲਈ ਉਭਰਵੇਂ ਅਖਾਂ ਵਾਲੀ ਘੜੀ ਲੈਕੇ ਭਜਾਂਗਾ। ਪਾਕਸਤਾਨ ਬੈਠੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਮੁਸਲਿਮ ਭੈਣ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਸੂਟ ਦੇ ਰੁਪਏ, ਉਸ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਈ ਰੁਪਏ, ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਹੈਤਾ ਲਈ ਰਕਮ। ਫਲਾਣੇ ਸਜਣ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹੋਰਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਪੋਸਟਲ ਆਰਡਰ। ਐਨੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਦਾ। ਐਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਈ ਰਕਮ। ਪਰ ਉਹੋ ਹੋਹੋ, ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਹੀ ਨਾਂ? ਚਲੋ ਏਹ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਦਿਲੀਓਂ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਣ।

ਹੁਣ ਸਮਾਲ ਏਹ ਪਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ੩-੪ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਓਧਰੋਂ ਘਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਧੀ ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਨਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਮਕਾਨ ਖਰੀਦਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਆਪਣਾ ਆਮ ਮੁਖਤਾਰ-ਨਾਮਾਂ ਭਾਈ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਤੇ ਕੁਝ ਉਗਾਹ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਚਹਿਰੀ ਨੂੰ ਗਏ। ਦਿਲੀ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਗਲ ਦੇ ਕਪੜੇ ਨਵੇਂ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ, ਸੋ ਲਏ ਹੋਏ ਕਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਵਾਣ ਲਈ ੩-੪ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਚੱਜ ਦਾ ਦਰਜੀ ਨਾ ਨਸੀਬ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਫਿਰਦਿਆਂ ਏਹੋ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਚੋਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਉਮਦਾ

ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਸਿ ਟਾਵਾਂਗੇ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਟੇਂਡਰਡ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨ!

ਧੜਕਦ ਦਿਲ ਤੇ ਵਿਡੌੜੇ ਦੀਆਂ ਟੀਸਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਵਾਰ ਤੋਂ ਦਿਲੀ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ। ੭ ਸੇਰ ਪੜੇ ਰੁੰ ਦੀ ਰਜਾਈ ਦੁੱਧ ਉਛੜਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਕੈਨਵਸ ਦੇ ਬਿਸਤਤ ਬੈਠ ਤੇ ਚਮੜੇ ਦਾ ਵਡਾ ਸੂਟ ਕੇਸ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਦਿਲੀ ਅਪੜ ਗਿਆ। ਇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜ ਦੇਕੇ ਮਿਤਰ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਕੰਟੈਕਟ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ। ਪਰ ਓਥੇ ਉਸ ਨਾਮ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਮੇਰਾ ਅਗਲਾ ਪਰਬੰਧ ਹੋ ਸਕਣਾ ਸੀ। ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਐਡਰੈਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਤਕਾਂ! ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਠੀਕ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਮਨੁਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਮਿਲਣਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਬੜੇ ਸਬਰ ਨਾਲ ਓਥੇ ਇਕ ਮਿਤਰ ਦੇ ਰਹਿਕੇ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਗਾ ਪਰ ਆਪਣਾ ਭੇਤ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨ ਦਿਤਾ। ਮੇਰੀ ਚਿਠੀ ਦੇ ਉਤਰ ਮਗਰੋਂ ਛੀਵੇਂ ਦਿਨ ਚਿਠੀ ਆ ਗਈ “ਮੈਂ ਘਰ ਤਾਰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਬਦ-ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਉਹ ਕੰਮ ਬੜਾ ਪਿਛੇ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਹਾਉਲ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਠਗ ਹੀ ਸੀ ਜੋ ਮੈਥੋਂ ਦਿਲੀਓਂ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਮਾਂਜਕੇ ਰਫੂ ਚਕਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(੧੩ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੰਥ ਸਬੰਧੀ, ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਏਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਬੜਾ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਦੁਰਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ

ਸਮਝਣ ਤੇ ਘੋਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ‘ਤਅੱਸਬੀ ਕੱਟਰ ਪੁਣੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ’ ਅੱਜ ਕਲ ਦੇ ਤਰੱਕੀ ਪਸੰਦ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਕਰਨੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ।

ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ‘ਮਤਵਾਲਾ’

ਸਪਤਾਹਿਕ ਕੌਮੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਫ਼ਗਵਾੜਾ
ਵਿਚੋਂ ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ

ਸਿਖਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ

(ਸੱਤ ਸਰਧਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਮਾਣਾ ਕਰੀ ਵਾਲਾ)

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਪਿਛੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਹਾਲ ਮੰਦਾ, ਛਡਕੇ ਅਸੂਤ ਲੈਂਦੇ ਖੁਲੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ।
 ਰੋਹਤ ਪੰਜਾਂ ਕਕਿਆਂ ਦੀ ਖਾਕ ਵਿਚ ਮੇਲ ਦਿਤੀ, ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਲਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ।
 ਜਪ ਤਪ ਸਤ ਨੇਮ ਉਡਿਆ ਕਾਪੂਰ ਵਾਂਗ, ਕੂੜ ਦੇ ਸਮੁੰਦ ਵਿਚ ਲਾਨ ਲਗੇ ਤਾਰੀਆਂ ।
 ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਦਿਲ ਚੋਂ ਵਿਸਾਰ ਦਿਤੀ, ਤਕਦੇ ਨੇ ਮੁਜਰੇ ਤੇ ਕਹੀਆ ਮਤਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ।
 ਵਲਾ ਛਲੀ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਹੋਏ ਗਲਤਾਨ ਸਭਾ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਵਿਸਾਰੀਆਂ ।
 ਪੀਓ ਪੋਹਲ ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਤੁਕ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦਿਤਾ, ਮਦ ਮਾਸ ਖਾਨ ਕਰਨ ਚੋਰੀਆਂ ਤੇ ਯਾਰੀਆਂ ।
 ਏਹੋ ਜਹੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਬਾਢੀ ਬੰਸ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਧਾਰ ਅਵਤਾਰ ਆਏ ।
 ਮਚੀ ਸੀ ਕੁਮੱਤ ਅਤ ਫੋਲੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਵਿਚ, ਦੇਹਧਾਰ ਧਰਨੀ ਦੇ ਸਿਰੇ ਲਾਹਨ ਭਾਰ ਆਏ ।
 ਆਪੀ ਤੇ ਬਿਆਧੀਵਾ ਉਪਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨੇ ਲਈ ਇਕ ਸੌ ਅਠੱਤੀ ਹਥ ਲੈਕੇ ਤਲਵਾਰ ਆਏ ।
 ਕੂੜ ਤੇ ਫਰੋਬ ਵਾਲੀ ਸਫਾ ਨੂੰ ਉਠਾਨ ਲਈ, ਬਣਕੇ ਬਪਾਰੀ ਕਰਨ ਸਚ ਦਾ ਬਪਾਰ ਆਏ ।
 ਜਗ ਚੋਂ ਅਲੋਧਾ ਪੰਥ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਜ ਦਿਤਾ, ਸਿਧਾ ਦਸਤਾਰਾ ਸਭ ਰੋਹਤਾਂ ਨੇ ਨਿਆਰੀਆਂ ।
 ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਤੁਰ ਸਿੰਘ ਆਏ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ, ਏਵੜਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਛਡਾਈਆਂ ਗਏ ਸਾਰੀਆਂ ।
 ਦਬ ਹਥਿਆਰ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਹਨ ਜਾਕੇ, ਜੋ ਜੋ ਹੰਸੀ ਹੁਕਮ ਕਰ ਫਰਜ਼ ਅਦਾ ਆਏ ।
 ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਕਰ ਸਭ ਬੁਰੜ ਮੁਕਾ ਆਏ, ਰਸਿਆਂ ਨੂੰ ਵਢ ਗਰਿਆਂ ਕੰਜਕਾਂ ਛੁਡਾ ਆਏ ।
 ਆਖਦੇ ਨੇ ਦਾਤੇ ਫਸਲ ਪਕਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ, ਬੋਹਲ ਮਿਨਨ ਲਈ ਫੰਡਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫੜਾ ਆਏ ।
 ਨਹੀਂ ਕੰਮ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਅਖੀਆਂ ਤੋਂ, ਆਪ ਨਸ ਆਏ ਤੇ ਨਿਹੰਗਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾ ਆਏ ।
 ਟੇਕ ਮਥਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪੋਹਚੇ ਪਾਸ ਬਿਲਿਆਂ ਦੇ, ਛਡ ਦਿਓ ਨਿਹੰਗ ਕਰੀਆਂ ਅਸਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕਾਰੀਆਂ ।
 ਵੇਖਕੇ ਹੋਰਾਨ ਹੋਏ ਕੋਹਨ ਅੰਗੇਜ਼ ਮੂੰਹ, ਹਦ ਨੂੰ ਚਾ ਹਥ ਲਾਇਆ ਸਿਖਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆ ।
 ਛੜਕੇ ਲਿਆਏ ਸਿਖ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ, ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਜਾਲਮਾਂ ਨੇ ਤੋਪਾਂ ਚਾ ਖਲਾਰੀਆਂ ।
 ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੋਪ ਗੁੰਜ ਪੋਹੁਚ ਦੀ ਅਕਾਲ ਤਾਈਂ, ਆਂਵਦੇ ਨੇ ਲਾੜੇ ਮੌਤ ਵਰਨ ਵਾਰੇ ਵਾਰੀਆਂ ।
 ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਚਾ ਇਕ ਨਾਮ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ, ਆਖਦਾਏ ਬਿਲਾ ਤੈਨੂੰ ਮਾਫੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ।
 ਆਵੇ ਨਾ ਤੂੰ ਤੋਪ ਮੁਹਰੇ ਜਾਂਵਦੀ ਹੈ ਵਾਰ ਖਾਲੀ, ਚੁਕ ਛੋਤੀ ਢਿਮਾ ਸਿੰਘ ਬੁਰਜੀਆਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ।
 ਆਖੇ ਹੋਇਆ ਕਦ ਪੂਰਾ ਅੱਗ ਲਾ ਪਲੀਤੇ ਤਾਂਈ, ਅਗੇ ਲੰਘ ਗਈਆਂ ਮੈਥੇ ਸੂਰਤਾਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ।
 ਤੱਕ ਦਾ ਹੈ ਬਿਟ ਬਿਟ ਵੇਖ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਲੋਂ, ਹਦ ਚਾ ਮਕਾਈ ਅਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ।
 ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਜੀਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸੋਹਨਾ, ਆਖਦੀ ਹੈ ਮੇਮ ਸਾਹਬ ਏਸ ਕੋਨਾ ਮਾਰੀ ਜੀ ।
 ਮਾਫ ਕਰੋ ਏਸ ਤਾਂਈ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਖਨੀਆ, ਲਗਦੀਏ ਮੈਨੂੰ ਏਹਦੀ ਸੂਰਤ ਪਿਆਰੀ ਜੀ ।
 ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸਿਖ ਨਹੀ ਚੀਨੀ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮੈ, ਏਹ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀ ਨਾ ਮੈਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜੀ ।
 ਚੜ ਗਿਆ ਗੁਸਾ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ ਲਾਲੇ ਲਾਲ ਬਟ, ਕੰਨ ਕਰੋ ਸਾਹਬ ਬਾਤ ਸੁਨ ਲੈ ਹਮਾਰੀ ਜੀ ।
 ਗਠ ਕੂ ਸੀ ਲੰਮੀ ਦਾੜੀ ਬਾਹੜ ਬਿਲੇ ਕਾਵਨ ਦੀ, ਲਿਪਟ ਗਿਆ ਨਾਲ ਹਥ ਪਾਕੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀਆਂ ।
 ਖੰਡ ਖੰਡ ਹੋਇਆ ਸਿੰਘ ਦਾੜੀ ਤੇ ਨਾਂ ਹਥ ਛੁਟਾ ਮੇਮ ਨੂੰ ਵਖਾਏ ਦਾੜੀ ਪੁਟੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ।

ਮੈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਵਾਂ

[ਸ੍ਰ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ੋਕ ਨਰੋਬੀ ਅਫਰੀਕਾ]

ਬਨੇਰੇ ਬਹੇ ਕੁਰਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਕਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਵਾਰੀ, ਮੈਂ ਸਦਕੇ, ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਵਾਂ।
ਜ਼ਰਾ ਪਾਸ ਆ ਘਿਓ ਦੀ ਚੁਰੀ ਖੁਆਵਾਂ, ਲਵਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਸੌ ਸੌ ਵਾਰੀ ਬਲਾਵਾਂ,
ਆ ਪੈਰੀਂ ਤੇਰੇ ਝੰਜਰਾਂ ਲੇ ਕੇ ਪਾਵਾਂ, ਆ ਤਿੱਲੇ ਦੀ ਟੋਪੀ ਮੈਂ ਸਿਰ ਨੂੰ ਸੁਆਵਾਂ।
ਕੀ ਆਵਨਗੇ ਓਹ ਅੱਜ ਕਰਦੇ ਅਦਾਵਾਂ, ਰਤਾ ਪਾਏ ਕੰਨ ਸੋ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਵਾਂ।
ਜ਼ਰਾ ਉਡਕੇ ਓਹਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਲਿਆਏ, ਦੰਦਿਆ ਜ਼ਰਾ ਉਹਦੀ ਕੰਨਸੋ ਤਾਂ ਪਾਏ,
ਕਿਸੇ ਭਾ ਤੂੰ ਪਦੇਸੋਂ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਏ, ਦਿਆਂ ਚੋਗ ਮੋਤੀ ਉਹ ਹੀਰਾ ਮਿਲਾਏ,
ਤੂੰ ਅਜ ਕਾਲਾ ਜਾਦੂ ਕੋਈ ਕਰ ਦਿਖਾਏ, ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਭੀਅਰਸ਼ਾਂ ਚਿ ਉੜਨਾ ਸਿਖਾਏ,
ਜਿਨੀ ਰਾਹੀਂ ਆਵਨ ਮੈਂ ਪਲਕਾਂ ਵਿਛਾਵਾਂ, ਕਰ ਤੈਨੂੰ ਖੁਸ਼, ਮੈਂ ਭੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਵਾਂ।
ਜੇ ਆਵੇ ਪਰਤ ਕੇ ਓਹ ਮਾਹੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ, ਜੇ ਮਿਲ ਜਾਣ ਦਿਲਦਾਰ ਅਜ ਦਿਲਬਰਾਂ ਨੂੰ।
ਜੇ ਅੱਜ ਭਾਗ ਲੱਗਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਬਦਬਖਤ ਮਿਲ ਜਾਂ ਜੇ ਬਖਤਾਵਰਾਂ ਨੂੰ।
ਤਾਂ ਸਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਮੈਂ ਭੀ ਮਾਰਾਂ ਟਰਾਂ ਨੂੰ, ਤੇ ਕੇਸਾਂ ਥੀਂ ਬਾੜਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਰਾਂ ਨੂੰ।
'ਜਾਂ ਝੰਡੇ ਜੀ' ਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੜ੍ਹਾਵਾਂ, ਪੀਆ ਪਿਆਰ ਭਿੱਜੀ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਵਾਂ।
ਪੀਆ ਵਰਸ ਨੂੰ ਅਜ ਉਮਡਿਆ ਏ ਜੀਆ, ਬੜਾ ਹੀ ਕਰੇ ਅਜ ਮਿਲਨ ਨੂੰ ਇਹ ਹੀਆ।
ਮੈਂ ਚਾਹਾਂ ਬਲੇ ਅਜ ਮੇਰੇ ਘਿਉ ਦਾ ਦੀਵਾ, ਇਹੀ ਲਾਲਸਾ ਏ ਕਿ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਪੀਆ।
ਜੇ ਪਰਯੋਗ ਉਸਦੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀਆ, ਮੈਂ ਕਰ ਬੱਕੀ ਪਰ ਓਹ ਜਰਾ ਖੁਸ਼ ਨਾ ਛੀਆ।
ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਤੇ ਆਸਾਂ ਨੇ ਕਾਲੇ ਜਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾਮਾਂ, ਜੇ ਆ ਜਾਵੇ ਮਾਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਵਾਂ।

ਧਰਮ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹਿਤ ਹੋਏ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੂਰੇ, ਗੁਰੂ ਪਰਦੇਸ ਗਏ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਹੋਂਦੀਆਂ।
ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਫੜਾਂ ਕਈ ਚੜਕੇ ਸਟੇਜ ਪੁਰ, ਮਤਲਬ ਪ੍ਰਸਤੀ ਲਈ ਸਭ ਗਲਾਂ ਹੋਂਦੀਆਂ।
ਸੜ ਰਹੇ ਖੈਹ ਖੈਹ ਈਰਖਾ ਦੀ ਅਗ ਨਾਲ, ਫੋਕੀਆਂ ਜਬਾਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਖੋਆਂ ਖੋਦੀਆਂ।
ਪੈ ਗਿਆ ਹਨੇਰ ਨਹੀਂ ਸੁਨਦਾ ਅਵਾਜ਼ ਕੋਈ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਗਊਆਂ ਕਤਲ ਨੇ ਹੁੰਦੀਆਂ।
ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਯਾਦ ਅਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆਂ ਆਪ ਔਕੜਾ ਸਹਾਰੀਆਂ।
ਬਖਸ਼ਲੇ ਆਨ ਗਊ ਜਾਇਆਂ ਤੇ ਨਿਮਾਨਿਆਂ ਨੂੰ, ਦੁਖ ਨਾ ਸਹਾਰਨਾ ਈ ਸਿਖਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ।

ਦਿਲ ਹਰ ਜਾਨ ਦਾ ਹੈ ਘਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ

[ਸੰਤ ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਹਿਮੀ ਸੰਤ ਨਗਰ]

ਮੰਗੇ ਚਾਹਟਾ ਸਿਖ ਆਇਆ ਤਾਪ ਉਹਨੂੰ ਚੜਿਆ ਸੀ, ਮੁਖਤਾਰ ਡੇਰੇ ਦਾ ਸੀ ਖਰੇ ਦੁਰਕਾਰਦਾ ।
ਕਿਹਾ ਸਿਖ ਕਾਨੂੰ ਔਂਦਾ ਜਾਣਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੇ ਮੈਂ, ਚਿਤ ਚਾ ਸੀ ਮਾਤਾ ਜਿਉਣ ਕੌਰ ਜੀ ਦਿਆਰਦਾ ।
ਔਂਦਿਆਂ ਖਵੇਂਦੇ ਖੰਡ ਘਿਉ ਦਾ ਰਜ ਬੜਵਾਂ ਸੀ, ਪਿਆਰ ਮਾਂ ਦਾ ਪੁਤਾਂ ਦਾ ਬਕੇਵਾਂ ਸੀ ਉਤਾਰਦਾ ।
ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੀ ਕੰਨੀ ਪਾਂਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਸੁਖਲੇਵਾਂ ਮਾਤ, ਔਂਦਾ ਇਕ ਵਾਰ ਜੇ ਨ ਉਮਰ ਵਿਸਾਰਦਾ ।
ਵੇਖਿਆ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬੁੰਗੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਤਿਹਾਏ ਆਏ, ਖੂਹ ਤੇ ਖੜਾ ਸੋਧੀ ਉਹਨਾਂ ਪਰੇ ਜਾਉ ਪੁਕਾਰਦਾ ।
ਕਹਿਣ ਉਹ ਪਿਆਰ ਪਾਣੀ ਭਖਦੇ ਹਾਂ ਆਏ ਧੁਪੇਂ, ਪਰ ਸੋਧੀ ਉਹਨਾਂ ਜਾਓ ਜਾਓ ਹੀ ਉਚਾਰਦਾ ।
ਵਰਨੀਂ ਚੇਂ ਨਰਮ ਦਿਲ ਵੇਖ ਵਲ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ, ਪਹਿਰੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਂਦਾ ਡਿਠਾ ਤਾਲੀਆਂ ਸੀ ਮਾਰਦਾ ।
ਵਹਿਮੀ ਉਸ ਸੁਖੀ ਹੋ ਤਦੋਂ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਸੀ, ਦਿਸ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਤਪਿਆਂ ਨੂੰ ਠਾਰਦਾ ।
ਨਿੰਦਕ ਕਸਾਈ ਦਰ ਆਏ ਦੀ ਨਿਭਾਉ ਸੇਵਾ, ਚਾਉ ਨਾਲ ਵਾਕ ਸਾਨੂੰ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰਦਾ ।
ਭੁਲ ਕਰੇ ਜਲ ਨ ਛਕਾਏ ਚਲ ਆਏ ਨੂੰ ਜੇ, ਆਲਸ ਉਤਾਰਨੇ ਨੂੰ ਤਾੜ ਭੰਨ ਡਾਰਦਾ ।
ਹਾਏ ਅਫਸੋਸ ਓਸ ਰਾਹੋਂ ਹੀ ਉਲਟ ਟੁਰੇ, ਦਰ ਆਏ ਜੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਗਏ ਘਾਤੀਆਂ ਪਿਆਰਦਾ ।
ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਸਾਫ ਮੈਨੂੰ ਸਿਖ ਸੋ ਪਸੰਦ ਨਾਹੀ, ਲੋੜਵੰਦ ਦਰ ਆਏ ਜੇ ਨ ਸਤਿਕਾਰਦਾ ।
ਜਿੰਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਆਈ ਸੂਰਤ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਰਹ, ਰਬ ਭਾਵੇਂ ਕਹੇ ਨ ਕਹੇ ਪਰ ਰਹੇ ਵਿਚਾਰਦਾ ।
ਸੁਖ ਜੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਨ ਦੁਖੀ ਤੇ ਨ ਕਰਾਂ ਕਿਸੇ, ਦਿਲ ਹਰ ਜਾਨਦਾ ਹੈ ਘਰ ਨਿਰੰਕਾਰਦਾ ।
ਪਤ ਸੇਤੀ ਘਰ ਜਾਏਂ ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਦੁਖਾਏਂ ਨ ਜੇ, ਸੁਣ ਸਿਖਾ ਵਾਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਵੰਗਾਰਦਾ ।
ਠਾਹੀਂ ਹੀਆ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨ ਪੀ ਮਾ ਦਾ ਜੇ ਮੇਲ ਚਾਹੇਂ, ਜਾਨ ਮਨ ਮਾਨ ਕੇ ਸਥਾਨ ਕਰਨ ਹਾਰਦਾ ।
ਆਪਣਾਂ ਬਗਾਨਾ ਸੋਹਣਾਂ ਕੋਝਾ ਬੰਨਾ ਮਜਬੇ ਦਾ, ਮੰਨੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਨੇ ਇਹਤਾਂ ਵਸਬੇ ਚਮਾਰਦਾ ।
ਬੁਲੇ ਵਾਂਗੂੰ ਭੁਲਾ ਮਨੋਂ ਮੰਨ ਰਵੇ ਕੁਲ ਨਾਲੋਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਂਈ ਸਭ ਜਾਂਈ ਰਹੇ ਨਿਹਾਰਦਾ ।
ਘੜੇ ਬੜੇ ਗਹਿਨੇ ਪਰ ਪਹਿਨੇ ਆਪ ਘੱਟ ਜਿਵੇਂ, ਤਨ ਦੀ ਸਫਾਈ ਗਲਾਂ ਕੰਮ ਹੈ ਸੁਨਾਰ ਦਾ ।
ਉਰ ਵਾਰ ਸੁਕ ਉਕਾ ਗੁਤਕੇ ਨੇ ਮੰਝ ਧਾਰ, ਕਪਰਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਸੁਖ ਪ੍ਰੀਤਮ ਅਪਾਰ ਦਾ ।
ਪੂਰੇ ਕਾ ਹੈ ਕੀਆ ਸਭ ਕੁਛ ਪੂਰਾ ਫੇਰ ਹੁਣ, ਸੇਵਾ ਜੋਗ ਬੁਧ ਘਾਟਾ ਸੁਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ।
ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਹੀ ਪੰਥਕ ਪਿਆਰ ਰਿਹਾ, ਸੁਖ ਨਾਮ ਸਿਖੀ ਕਾਮ ਟੁਕੜੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ।
ਭੁਲ ਗਿਆ ਗੁਰ ਵਾਕ ਦਾਨਾਂ ਸਿਰ ਦਾਨ ਅੰਨ, ਜਲ ਦੇਵੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ ਮਲਾਂ ਕਈ ਨਿਵਾਰ ਦਾ ।
ਆਏ ਜੀ ਨੂੰ ਜੀਉ ਆਖ ਡੇਰਾ ਅੰਨ ਜਲ ਦੇਨਾ, ਸੇਵਕੀ ਸੁਭਾ ਕੰਡਾ ਕਢਦਾ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ।
ਸਿਖ ਸਦਵਾਂਦੇ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜੀ ਦੇ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਧਾਰ ਦਾ ।
ਸੇਵਾ ਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਗਵਾਈ ਗਲ, ਕਰਦੇ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕੀ ਗੁਰੂ ਹੈ ਸਿਖਾਰ ਦਾ ।
ਹਰ ਰੁਤੇ ਸਾਲ ਨਵਾਂ ਖਤਰ ਓਮਾਹਰਚ, ਸਚ ਧਰਮ ਸਰਪਾ ਮਿਲਾਪ ਹੈ ਸੰਚਾਰਦਾ ।
‘ਵਹਿਮੀ’ ਅਫਸੋਸ ਮੰਦਾ ਕੁਤਾ ਗਾਲ ਖਸਮੇਂ ਜਿਉਂ, ਸਾਹਿਬ ਤਈ ਓਲਾਮਾਂ ਰੋਜ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਡੀ ਕਾਰਦਾ ।

(ਚੁਟਕੀ)

ਜਾਨ ਦੇਂ ਜੇ ਰਾਮ ਤਾਂ ਹਈ ਰਵਿਆ ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ॥
ਹਰੀ ਚਹਿ ਪਛਾਨਣਾਂ ਤਾਂ ਹਰਿ ਚੇਂ ਹੀ ਲਭਨਾਂ ॥
ਰਾਮ ਹਰੀ ਹਰਿ ਪਰਤਾਪ ਤੇਂ ਨਹੀਂ ਵੱਖਰਾ ॥
ਬੇ ਯਕੀਨੀ “ਵਹਿਮੀ” ਦਾ ਵੰਝਾ ਬੋਲੇ ਬੱਖਰਾ ॥

ਕਦੇ

ਵਲੋਂ ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ੍ਰੇਤੰਤ੍ਰ' ਰੈਲ ਮਾਜਰਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਪੁਰ

ਜਦੋਂ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ, ਡਿਊਟੀ ਨੌਕਰੀ ਵਾਲੀ ਭੁਗਤਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਜਮਟ ਗਈ ਹਜ਼ਰੇ, ਵਿਚ ਓਸ ਦੇ ਸਮਾ ਬਤਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਸੁਨਕੇ ਜਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ, ਨਾਲ ਸਾਥੀਆਂ ਦੁਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਗੁਰਾਂ ਆਖਿਆ ਠਾਕਰੇ ਆਓ ਅਗੇ, ਸਾਂਭੋ ਵਸਤ ਏਹ ਮੁਖੇ ਸੁਨਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਦੇਕੇ ਭਜਨ ਗੁਰਿਆਈ ਵੀ ਸੌਂਪ ਦਿਤੀ, ਵੇਖੋ ਬਰਕਤਾਂ ਰੱਬੀ ਅਵਤਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਤਦੋਂ ਖਾਲਸਾ ਵੇਖਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ ਚੜਤਾਂ ਮੇਰੇ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਜਦੋਂ ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਵਲ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਲਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਸਿਖੀ ਰੋਹਤ ਜੋ ਸੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਵਾਲੀ, ਲਿਖਕੇ ਲਿਐਣ ਲਈ ਕਦਮ ਉਠਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕੁਸ਼ੰਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲਕੇ ਡੇਰਾ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਬਬਰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਧਾ ਸਾਥੀ ਓਸ ਦੇ ਨੂੰ ਘੂਰੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਾਂਈ ਵਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਓਦੋਂ ਕੇਹਰ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਬਚਾਨ ਲਈ ਪਲ ਵਿਚ ਗਏ ਖਿਚਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ।
 ਤਦੋਂ ਸੰਗਤੇ ਵੇਖਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ ਚੜਤਾਂ ਮੇਰੇ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਜਦੋਂ ਜਿਲੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿਚ ਮਾਨਾ ਵਾਲੇ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਲਾਕਰਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਜਲੂਸ ਸੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰ ਹਾਥੀ ਉਤੇ ਸੁਹਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਵਜੀ ਘੋੜੇ ਦੀ ਫੇਟ ਇਕ ਬਾਲਕੇ ਨੂੰ ਪਾਨ ਓਸ ਦੇ ਹੋ ਹਵਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਝਟ ਰੰਗ ਅੰਦਰ ਪੈ ਭੰਗ ਗਿਆ ਨੌਕਰ ਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਆਕੇ ਚਰਨ ਛੁਹਾ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਵੇਖੋ ਤਾਕਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦਾਤਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਓਸ ਮੌਕਿਆ ਵੇਖਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ ਚੜਤਾਂ ਮੇਰੇ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਮਾਈ ਸਾਹਬੇ ਵਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾ ਘੋਟਾ ਅਟੰਬਹਮਸਮੀ ਜਦੋਂ ਸੁਨਾ ਰਹੀ ਏ ।
 ਆਇਆ ਆਤਮਾ ਬਹਮ ਦਾ ਲੈ ਮਸਲਾ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਥਾ ਲਾ ਰਹੀ ਏ ।
 ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਨੇ ਜੋੜਕੇ ਚਿਖਾ ਕਿਹਾ ਹੁਣੇ ਪਖਣੇ ਦੀ ਘੜੀ ਆ ਰਹੀ ਏ ।
 ਫਿਰੇ ਲੁਕਦੀ ਏਹਮ ਗਿਆਨ ਭੁਲਾ ਸੁਣਕੇ ਓਸਦੀ ਜਿੰਦ ਘਬਰਾ ਰਹੀ ਏ ।
 ਮਾਂ ਪੁਤ ਚਾੜੇ ਚਿਖਾ ਦੇ ਕੰਬਲੀ ਲਾਈ ਅਗ ਕਹਿ ਰਖਾਂ ਕਰਤਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਵੇਖਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤਦੋਂ ਸ੍ਰੇਤੰਤ੍ਰਾ ਸਨ ਚੜਤਾਂ ਮੇਰੇ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਜਦੋਂ ਚਲ ਜਥਾ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋ ਬੁਚੜ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਉਠਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਚਿੜੀ ਮਾਰਾਂ ਦੇ ਮਹਲੇ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਰੜ ਿਡ ਅੰਦਰ ਡੇਰਾ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਠਾਣੇਦਾਰ ਕਰ ਪੋਖਾ ਓਹਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਤਾਂਈ ਫੜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਵਾਰੇ ਵਾਰ ਰੋਪਾਂ ਅਗੇ ਹੋ ਆਪੀ ਜਥਾ ਧਰਮ ਲਈ ਸੀਸ ਘੁਮਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਉਡ ਦੁਕੀਆਂ ਸੀ ਨਾਲ ਗੋਲਿਆਂ ਦੇ ਦੇਹਾਂ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੈਸੇ ਸਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਵੇਖਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤਦੋਂ ਸ੍ਰੇਤੰਤ੍ਰਾ ਸਨ ਅਖਾਂ ਮੇਰੇ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰ ਦੀਆਂ ।

ਜਵਾਹਰ ਨੂੰ

ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ [ਸਪੁਤ੍ਰ ਸੰਤ ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਵਹਿਮੀ'

ਏਥੇ ਮੇਤੀ ਦੇ, ਲਾਲ ਜਵਾਹਰ, ਹੀਰੇ,
 ਦੁਨੀਆਂ ਤੇਰੇ ਦੀਮਾਗ ਨੂੰ ਮੰਨ ਗਈ ਏ।
 ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਚੇ ਅਮਨ ਕੋਸਲ,
 ਗਲ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਚੁਕਦੀ ਕੰਨ ਪਈ ਏ।
 ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਮੀਕਾ ਦਿਆਂ ਚਾਲਿਆਂ ਨੂੰ,
 ਤੇਰੀ ਸਹਿਜ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਭੰਨ ਰਹੀ ਏ।
 ਜਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਏ ਐਡਾ ਦੀਮਾਗ ਕਾਮਿਲ,
 ਓਸ ਮੁਖੜੇ ਦੀ ਆਬ ਚੰਨ ਜਹੀ ਏ।

ਬੜਾ ਸ਼ਰਫ ਹੈਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਾਸਲ,
 ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਰਕਾਰ ਤੇਰਾ।
 ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਜ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਰਵਾਏ ਗਏ ਗਏ,
 ਤੇਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਵਿੰਗਾ ਜਿਹਾ ਵਾਰ ਤੇਰਾ।
 ਰੁਤਬਾ ਚੰਨ ਦਾ ਵਿਚ ਜੋ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ,
 ਠੰਡਕ ਜਗ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਨ ਕਰਕੇ।
 ਓਦਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਚਮਕਦਾ ਏ
 ਅਮਨ ਕੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਾਮਾਂ ਪਾਨ ਕਰਕੇ।

ਚਿਹਰੇ ਚੰਨ ਦੇ ਜਿਸਤਰਾਂ ਦਾਗ ਲਗਾ,
 ਹਥ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਾਰ ਨੂੰ ਲਾਨ ਕਰਕੇ।
 ਮਥਾ ਤੇਰਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਸਿਆਹ ਕਾਲਾ,
 ਗਏ ਮਾਤਾ ਤੇ ਛੁਰੀ ਚਲਵਾਨ ਕਰਕੇ।
 ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਧੋਣ ਲਈ ਸ਼ਾਹੀ ਸਾਰੀ,
 ਇਕੋ ਈ ਬੜਾ ਏ ਕਲਮ ਦਾ ਵਾਰ ਤੇਰਾ।
 ਤੈਨੂੰ, ਚੰਨ-ਬੇਵਾਗ, ਬਨੈਣ ਖਾਤਰ,
 ਗਏ ਚਾਂਹਵਦੀ ਦਿਲੀ ਪਿਆਰ ਤੇਰਾ।

ਗੱਪ ਕਿ ਸਚ

ਕਾਲਾ ਧੂਤ ਸੀ ਓਹ। ਮੁਨਾਰੇ ਜੇਡਾ ਕੱਦ।
ਮਜ਼੍ਹਤ ਏਨਾਂ ਕਿ ਧਕਕੇ ਦੀਵਾਰ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ।
ਬੋਲੀਓਂ ਰੁਖਾ। ਪਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੀਹਾਂ ਵਰਗਾ।
ਉਸਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾਂ ਵਿਰਲੇ ਦਾ ਕੰਮ
ਸੀ। ਪੈਸੇ ਦਾ ਪੁੱਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਸੁਭਾ
ਦਾ ਧੀਮਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਗਰੀਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ
ਹੀ ਕੋਢੀ ਪਲਿਓਂ ਨਾਂ ਖੋਲਦਾ ਹੋਵੇ, ਡਰ ਤਾਂ
ਉਸ ਦੀ ਪੱਲ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਰਵਾਂ
ਰਵੀਂ ਤੁਰੇ ਔਂਦੇ ਨੇ ਮਲਾਹ ਨੂੰ ਆਖਿਆ-

ਓਹ ਕਿਉਂ ਬਈ ! ਕੀ ਲਵੇਂਗਾ ਪਾਰ
ਕਰਨ ਦਾ ?

ਇਕ ਧੇਲੀ । ਮਲਾਹ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਹੇ ਖਾਂ ! ਧੇਲੀ ਕੇਹੀ । ਕਹਿਕੇ ਉਸ ਕਪੜੇ
ਸਮੇਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਮਲਾਹ ਨੂੰ ਰਹਿਮ
ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਫਿਰ ਕਿਹਾ-

ਚੰਗਾ ! ਲੋਕੀਂ ਅਠੱਨੀ ਦੇਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਤੂੰ ਛੇ
ਆਨੇ ਹੀ ਚਾ ਦੇਵੀਂ ।

ਹੇ ਖਾਂ ! ਏਤੇ ਪੈਸੇ ! ਆਹ ਦਰਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ
ਛਾਲ ਨਾਲ ਟਪ ਲਵਾਂ। ਤੇ ਉਸ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼-
ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੱਸਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ
ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਉਏ ਤੂੰ ਮੈਂ ਤੇ ਨੂੰ ਮਾਸੀ ਨਾਂ ਆਖ। ਦਰਿਆ
ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਰਾਂਹਦਾ ਹਈ। ਤੇ ਸੁੱਕਾ ਉਸ
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ
ਦੁਆਨੀ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਛੋਟ ਦੇ ਦਿਤੀ ਏ ਰਹਿਮ
ਕਰਕੇ।

ਹਾਓ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤਾਂ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਖਰੇ ਕਰਨੇ
ਹੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਮੱਛਾਂ ਵਿਚ ਪਲਕੇ ਹੀ ਏਡਾ
ਹੋਇਆ ਵਾਂ। ਆਹ ਵੇਖ ! ਹੁਣ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ
ਤੈਥੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਪਾਰ।

ਅਮੋੜ ਨੂੰ ਕੌਣ ਮੜੇ। ਏਸ ਕਾਲੇ ਸੂਰ ਨੂੰ
ਹੁਣ ਝੰਬ ਜਾਂਣਾ ਏ ਮਗਰ ਨੇ। ਮਲਾਹ ਨੇ

ਤਤਸ ਤੇ ਬੇਵਸੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ।

ਰਾ.....ਤੀਰ ਦੀ ਤਰਾਂ ਛੁੱਟਾ। ਤੇ ਬਾਹਾਂ
ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਪਣਾਂ ਆਪ ਵਖੋਣ ਲਈ
ਓਹ ਮਛੀ ਦੀ ਤਰਾਂ ਸੋਧ ਕਰੀ ਅਗੇ ਵਧਦਾ
ਚਲਾ ਗਿਆ। ਲੋਕੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਓਹ
ਬਿਨਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਤੇ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰਾਂ ਦੀ ਪਵਾਹ
ਕੀਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਚੀਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਮਲਾਹ ਨੇ ਵੀ ਛਤੀ ਹੀ ਬੇੜੀ ਤੋਰ ਦਿਤੀ ਬਿਨਾਂ
ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਭਰੇ। ਨਾਲੇ ਓਹ ਏਹ ਵੀ ਵਿਖੋਣਾਂ
ਚੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ। ਤੇ
ਸਚ ਮੁਚ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਜ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੂੰਹ
ਵਿਚ ਪੈਣ ਲਈ ਕਾਹਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਰਾ ਸਿਖ ਵਲ ਸਨ।
ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਓਹ ਢੇਰ ਪਿਛਾਂਹਾਂ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ।
ਮਲਾਹ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਏਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਓਹ ਹੁਣ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਲੋਕੀਂ
ਹੋਤ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ। ਅਚਾਨਕ ਇਕ
ਕੁਦਾਣ ਉਠੀ ਤੇ ਦੂਰ ਤਕ ਲਹਿਰ ਬਣੇਂਦੀ
ਛਪਨ ਹੋ ਗਈ। ਮਲਾਹ ਚੀਕਿਆ। ਤੇ ਉਸ
ਆਖਿਆ।

ਔਹ ਗਿਆ ਜੇ ਸੂਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ।
ਛੇ ਆਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਏਨੇ
ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਬੋਲਿਆ-

ਏਹ ਹੁੰਦੇ ਏੀ ਮੂਰਖ ਨੇ। ਹੁਣ ਸਾਂਭਕੇ ਲੈ
ਜਾਏ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕੋਲ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ
ਬੋਲਿਆ-

ਪਈ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਹੋਣੀ ਨੂੰ
ਕੌਣ ਟਾਲੇ। ਮਾਰੇ ਮੁਸਾਫਰ ਮਗਰ ਤੋਂ ਸਹਿਮੇ
ਹੋਏ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾਕੇ ਲੰਘਣ ਤੇ
ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਲਾਹ ਹੱਸਲਾ ਦੇ ਰਿਹਾ
ਸੀ ਕਿ ਅਜ ਏਹੋ ਮਸਾਂ ਹਜ਼ਮ ਕਰੇਗਾ। ਅਜ ਤਕ
ਏਡਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਏਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਥ ਲਗਾ।

ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਦੁਖ ਨਾਲੋਂ ਆਪ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀਨ ਕੋਈ ਸਚੀ ਹੋਣ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ। ਦਰਿਆ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀ ਹੋਈ ਬੇੜੀ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹ ਵਧੀ। ਮਸਾਂ ਅਜੇ ਅਧਾ ਘੰਟਾ ਲੰਘਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਗਰਜਵੀਂ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ—

ਏਧਰ ਲਿਆ ਉਏ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਏਧਰ।

ਮਲਾਹ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਭਰੀ ਹਾਸੀ ਹਸਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਔਹ ਪਿਆਜੇ ਕਾਲਾ ਸੂਰ ਬਰਤੀ ਉਤੇ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਏਹ ਮਗਰ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਡੇ ਵਿੰਹ-ਦਿਆਂ ਹੀ ਏਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਟੁਰਕੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਸਾਰਿਆਂ ਰਾ ਨੂੰ ਆ ਘੇਰਿਆ। ਤੇ ਲਗੇ ਉਤੇੜਤੀ ਉਤਰ ਤੇ ਉਤਰ ਵੇਹਣ। ਓਨ ਦਸਿਆ—

ਮੈਂ ਡੁੱਮ ਵਿਚ ਪੈਣ ਲਗਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਮਗਰ ਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕ ਅਮਾਨਤੀ ਅੰਦਰ ਲੰਘਾ ਗਿਆ। ਮਲਾਹ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਪੂਰਾ ਅਸਰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਫੇਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੌਲੀ-ਜਹੀ ਸਹਿਮ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਜ਼ਰੂਰ ਰਹਿ ਰਈ ਸੀ। ਏਸੇ ਸਹਿਮ ਨੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਹਥ ਮੈਨੂੰ ਛੁਰਾ ਫੜਾ ਦਿਤਾ ਜੋ ਹਰਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਕੋਲ ਹੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਛੁਰਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਮਗਰ ਦਾ ਕੁਝ ਨਾਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਠੇ ਛੁਰੇ ਹੀ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚ ਟੁਰੇ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘਣਾਂ ਹਨੇਰਾ ਤੇ ਹਡੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਦਾ ਮੋਟਾ ਮੋਟਾ ਜਾਲ ਤਣਿਆ ਮਲੂਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਹਡਾਂ ਰੋੜੀ ਦੇ ਕਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਨੰਰੀ ਰਾਤੇ ਫਸ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗੰਦੀ ਬੇ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਦਮ ਘੁਟਿਆ ਗਿਆ। ਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਪੁੱਠਾ ਸਿਧਾ

ਛੁਰਾ ਵਾਹੀ ਗਿਆ। ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਮੂੰਹ ਬਾਹਰ ਕਢਕੇ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਉਦੋਂ ਿਰੀ ਵੀ ਹੋਸ਼ ਪਰਤਦੀ। ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਛੁਰੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਘੋਪਦਾ। ਏਸ ਕੰਮ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵਧੇਰੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਉਸ ਵਿਚ ਘੁਟਿਆ ਘੁਟਿਆ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹਥਿਅਕ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕਿਨਾ ਕੂ ਚਿਰ ਏਵੇਂ ਲੰਘਿਆ। ਸੰਸਾਰ ਤੜਫਿਆ ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਰਤੀ ਉਤੇ ਆ ਲੱਟਿਆ। ਪਰ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨਾਲ ਹੁਣ ਸਾਹ ਉਹ ਛੇਤੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਉਂ ਲਗਾ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਭੱਠੀ ਵਾਂਗਤਪ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡੇ ਨੂੰ ਠੰਢੀ ਵਾ ਲੱਗੀ ਤੇ ਕੁਝ ਚਾਨਣਾਂ ਵੀ ਅੰਦਰ ਆਇਆ। ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਮੂੰਹ ਖੋਲ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਟੀ ਖੋਲ ਵਿਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਹਵਾ ਤੇ ਚਾਨਣ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾੜ ਲਿਆ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਹੁਣ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋਰ ਲਾਵਾਂ ਤਾਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਮਜਬੂਤੀ ਹੁਣ ਵਧੇਰੇ ਸੀ। ਤੇ ਮੈਂ ਮਗਰ ਦੇ ਮਾਸ ਦੀ ਟਾਕੀ ਇਕ ਪਟ ਕੱਢੀ। ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਵਿਚ ਜਾਨ ਆਈ! ਤੇ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਦੇੜ ਦਿਤਾ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਹਾਲ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਹੀ ਰਹੇ ਹੋ।

ਰਾ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਬੇੜੀ ਵਾਲੇ ਇਉਂ ਹੈਰਾਨ ਪੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਵੇਖਕੇ ਪਰਤੇ ਹੋਣ]

ਕਹਾਣੀ ਦਸਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਏਹ ਗਲ ਉਸ ਤੋਂ ਸੁਣੀ ਹੈ ਜੋ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਸੀ।

ਬੀਤੇ ਦੀ ਯਾਦ ਤੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰ

(ਵਲੋਂ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨਖਤਰਾ)

ਚੇਤਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰ-ਵਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਲੇਖਨੀ ਅੰਕਿਤ ਇਕ ਦਿਲ ਹਿਲਾਉ ਮਜ਼ਮੂਨ “ਬੀਤੇ ਦੀ ਯਾਦ” ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਦਾ ਇਕ ੨ ਅਖਰ ਹੋਬੂਆ ਦੇ ਸਮੂਹ (ਮੁਹਲੇ ਧਾਰ ਬਾਰਸ਼) ਦੀ ਮਹਤਤਾ ਰਖਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਵਲ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਲੇਖਨੀ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤਿਅੰਤ ਖੋਜ ਭਰੇ ਇਤਹਾਸਕ ਨੁਸਖੇ, ਦਿਤੇ ਕਾਵਯ ਕਲਾ ਨਾਵਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬੀਰ ਰਸ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਕਰਨਾ ਰਸ ਮਨੇ ਰੰਜਕ ਲੇਖ ਅਗਣਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਤੇ । ਹਜ਼ੂਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਦ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਤਕ੍ਰਬਨ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਜਿਵੇਂ ਤਰਤੀਬ ਵਾਰ ਆਪ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੀ ਗੁਜਰ ਚੁਕੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਹੇਠ ਪੂਰੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਇਕ ਦੂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਯਕੀਤੀਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਵੇਖੇ, ਮੰਡਲੀਆਂ ਤਕੀਆਂ ਤੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲਇਆ ।

ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਹਿਤਯ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ ।

ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸੀਮਾਨ ਸੰਤ ਗਿਆਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਮਾਨਨੀਯ ਹਸਤੀਆਂ ਦਾ ਡਾਢੇ ਦਰਦ ਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਨਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕੁਛ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਲੇਖ “ਸਾਜਨ ਮੈਂਡੇ ਰੰਗਲੇ ਜਾਇ ਸੁਤੇ ਜੀਰਾਣ”

ਇਸੇਤਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਸ ਵਕਤ ਸੰਤ ਸਦੇ ਵਾਲੀਏ, ਸ੍ਰੀ ਆਲਿਮ ਜੀ, ਸ੍ਰ. ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰ. ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਗਿਆਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਤ ਦਸੋਂਧਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਰੀਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਪਰ ਅਜ ਆਪ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਜਦ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਅਖਾਂ ਅਗੇ ਅਨੇਰਾ ਹੀ ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਕਿਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਅਜ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਹੈ ?

ਜਿਥੇ ਲਖਮੀਆਂ ਲਖ ਗੋਲੀਆਂ ਕਾਮਧੇਨ ਦੇ ਵਗ ਹਜ਼ਾਰਾਂ । ਸਨ—ਅਜ ਬਹੁਤ ਘਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਸਚ ਮੁਚ ।

ਕਾਲ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਬੋਝੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਸਰ ਸਬਜ ਘਣੇ ਬਾਗ ਵਿਚੋਂ ਸੋਹਣੇ ੨ ਫਲਦਾਰ ਬਿਡਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਚਾਂ ਕਢਕੇ ਅਪਨੇ ਅਵਿਸਟ ਬਾਗੀਚੇ ਵਿਚ ਜਾ ਲਾਈਆਂ ਹਨ ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਵਾਹਦਾ ਸੋਮਾ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਿਆਂ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਕਣ ਦਾ ਘਟ ਹੀ ਫਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਜਦੋਂ ਕੰਢਿਆਂ ਤਕ ਭਰਕੇ ਵਗ ਰਹੇ ਖਾਲ ਦੀ ਥਾਂ ਹੇਠਾਂ ਜਿਹੇ ਧੀਮੀ ਧੀਮੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਹਿਸੂਸ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ । ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਆਲਿਮ ਜੀ ਬਾਬਤ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਇੰਝ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸੋਗ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਡਿਗ ਪਇਆ ਹੈ ਅਠਾਂ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਉਬਾਲ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਢਨ ਲਈ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਬਜਾਇ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੇ ਅਨੰਤ ਗੁਣਾਂ ਦਾ

ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ।

ਸਿਧਾ ਕਾਲ ਨੂੰ ਦੇਸਨ ਲਗ ਪਿਆ ਜਿਹਾ ਕਿ।

ਐ ਕਾਲ ਤੇਰਾ ਸਤਿਆ ਨਾਸ ਹੋਵੇ, ਹੋਇਆ ਸਾਡੇ ਵਲ ਕੇਹਾ ਪਿਆਨ ਤੇਰਾ। ਹਥ ਧੋਕੇ ਪਿਛੇ ਤੂੰ ਪੈ ਗਇਆਏਂ ਦਸ ਕੀਤਾ ਕੀ ਅਸਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਤੇਰਾ। ਆਮ ਏਹੋ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ ਡਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਤੇ ਏਹ ਕ੍ਰੋਧ ਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਾਲ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਗੁਸੇ ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਪਰ ਤਾਂਹੀਏ ਖਬਰ ਉਸ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਾਲ ਨੇ ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਜਾਲ ਆ ਖਝਾ ਰਿਆ ਤੂੰ ਲੋਕੇ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੇ ਏਹ ਅਖਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿਉਂ ਸਾਡੇ ਮਗਰ ਹਥ ਧੋਕੇ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ ਨੂੰ ਕੰਪੋਜ਼ ਕਰਨੇ ਹੀ ਪਏ। ਕਦੇ ੨ ਸੰਤ ਟੇਹਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਦੇਵਾਲ ਦੇ “ਕਾਲ ਕੇ ਬਨਾਇ ਸਬ ਕਾਲ ਹੀ ਚਬਾਹਿਗੇ” ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਪੜ੍ਹਕੇ ਕਾਲ ਪਰਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਆਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ।

ਕਿ ਕਾਲ (ਸਮਾ) ਅਪਨੀ ਇਕ ਸਾਰ ਚਾਲ ਨਾਲ ਟੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਕੁਦਰਤ ਰੂਪੀ ਘੜੀ ਨੂੰ ਕਾਵਰ ਕਾਰੀਗਰ ਨੇ ਐਸੀ ਚਾਬੀ ਪੈਹਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਲਾ ਛੱਡੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰੀਗਰ ਘਟ ਵਧ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਨ ਵਾਲੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਨਾ ਘਬਰਾਓ ਨਾ ਡਰੋ ਨ ਚਿੰਤਾ ਕਰੋ ਸਗੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰੈਂਹਦਿਆਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲੋ ਐਸਾ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਪਿਛੇ ਛੱਡਜਾਉ ਜਿਸ ਕੰਮ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਂਦ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ ਯਾਦ ਰਹੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਪਾਸੋਂ ਔਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਫ ਇਦਾ ਉਠੇਣ। ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਓ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਵੇ ਸਿਰਫ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅਪਨੀ ਇਸ ਯਾਤ੍ਰਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਨਸ਼ਾਨੀ

ਕੇਮ ਕਰ ਜਾਓ।

ਏਹੋ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਆਖਰੀ ਦਮ ਤਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਉਨਤੀ ਨਮਿਤ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਦਿਆਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਸਟੇਜ, ਆਦਕ ਸਕੀਮਾਂ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬੇਆਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਬੇ ਗਿਆਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਕੂਕਰ ਬਣਾਕੇ ਭੇਕਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ। ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਆਦਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਜਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਨਾਇਆ, ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਕੇ ਸਨਖਤਰੇ ਨਾਰੇਵਾਲ ਅਲੀ ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸਿਆਲ ਕੋਟ ਆਦਕ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਂਵਾ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਟੇਜਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਉਦਮ ਦੇਕੇ ਬਨਵਾਇ ਤੇ ਤਕੀਬਨ ੪੦੦) ਰੁਪੇ ਦੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਚਲਦੀ ਫਿਰਦੀ ਇਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਗਿਲਾਂ ਦੇ ਗਿਰਦ ਲੁਵਾਹੇ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਏਹੋ ਵਜਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ੨ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵਾਚਿਆ ਹੋਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਤਹਾਸ ਤਕ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਕਦੇ ਭੀ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਜਰਕਾ ਸਕਿਆ ਕਾਸ਼! ਕਦੇ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਏਸੇਤਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਤਿਵੇਂ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਕਾਫੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਲਾਕੇ ਸਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਵਲੋਂ ਤੋਰਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤੇ ਸੰਤ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਰ ਬਾਬੇ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਿਆਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਧਾਰੀ ਇਤਹਾਸ ਦੇ ਉਹ ਧਰੁਵੇ ਕੇਮ ਕੀਤੇ ਜੋ ਸਦਾ ਅਟਲ ਰੈਹਣਗੇ ਇਸੇਤਰਾਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਆਲਮ ਜੀ ਅਪਨੇ ਵਰਗਾ ਸਾਖਿਆਤ ਆਲਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਆਲਮ ਬਣੇਨ ਵਾਲੀ ਕਾਫੀ ਪੂੰਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਪਾਸ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਗੁਰੂ ਪਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ

ਜੁਗ ਪਲਟਾਉ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕਾਫੀ ਵਾਕਫ਼ੀਯਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਈਤ ਚੁਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ, ਸੰਤ ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪੰਡਤ ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਵੀ ਜੀ.ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਵਹਿਮੀ ਜੀ ਸੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਜੀ, ਮਾਸਟਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿਕ ਬੇ ਰਿਣਤ ਲਿਖਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ, ਕਵੀ. ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾਨੀ ਮਹਾਂ ਦਾਨੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਅਜ ਭੀ ਸ਼ਸੇਭਤ ਹਨ।

ਲੋੜ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਜਥੇਦਾਰਾਂ, ਕਵੀਆਂ, ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਰਤੀਬ ਫਾਲਮ ਕਰਨ ਦੀ ਤੇਹੁਣ ਤਕ ਛਪੇ ਅਨ ਛਪੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਹਿਤਯ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਤੇ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਿਚ ਇਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਲਜ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਬਾਡੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਮਿਲੇਗੀ।

ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰ ਵਕਤ

ਜਰੂਰ ਕੁਝ ਨ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਇਕ ਅਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮੈ ਢੀਠਾਈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰੂਨੀ ਤੀਕਿਆਂ ਵਾਂਗ ਅਪਨੇ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਚਾਲੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ (ੳ) ਸਾਰੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ (ਅ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਅਗੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਅਪਨੀ ਲਿਆਕਤ ਦਾ ਰੋਸ, (ੲ) ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਜੀਵਕਾ ਲਈ ਜੋਗ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਹਦ (ਸ) ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਗਰੰਟੀ (ਹ) ਹੋਰ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਇਕ ਚਾਰਟ ਪ੍ਰਕਾਸਤ ਕਰਵਾਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਦੁਖਾਸਤਾਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਇਸਤਰਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਮੈਦ ਹੈ ਕਿ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਸਜਨ ਜੇੜੇ ਅਜ ਰੁਪ ਸਾਧੀ ਵੈਠੇ ਤੇ ਦੁਆਲੇ ਝਾਕ ਰਹੇ ਹਨ ਜਰੂਰ ਦੁਖਾਸਤਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਰੀਏ ਸਾਮਣੇ ਔਣਗੇ।

ਤੇ ਪ੍ਰੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਇਸਤਰਾਂ ਵਹੁਤ ਮਦਦ ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ।

—○—

ਤਾਂਹੀਓ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ

(ਸੰਤ ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨਾ ਅਫ਼ੀਕਾ)

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਂਗਰੇ ਸੀ ਪਰ ਹਾਲੀ,

ਲਾਣ ਨੂੰ ਉਡਾਰੀ ਤਿਆਰੀ ਪਈ ਕਰਦੀ।

ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂ।

ਬਣਨਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਭਾਈ ਭਾਈ ਦਾ ਭੀ ਦਰਦੀ।

ਮੁਹ ਪਾੜ ਪਾੜ ਜੋ ਗੁਲਾਮੀ ਪਈ ਵੇਖਦੀ ਏ,

ਛਾਉ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਜਰੂਰ ਹਨੇਰਾ ਗਰਦੀ।

ਮਾਲਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਾਨੀ ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਵਾਲਾ,
 ਪੈਣੀ ਏ ਜਰੂਰ ਲੋੜ ਰਾਖੇ ਰੁਰੂ ਘਰ ਦੀ।
 ਟੁੰਬਕੇ ਜਗਾਣ ਦੀ ਸੀ ਲੋੜ ਤਦੋਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ,
 ਖਾਲਸਾ ਭੀ ਰੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੋ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।
 ਠਾਤਾਂ ਸੇ ਬਹਤਰ ਮੰਮਤ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ,
 ਤਾਹੀਓਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ।
 ਕਿਹਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸੇ ਜਾਂ,
 ਫੇਰ ਕਦੋਂ ਪੀਆ ਜੀ ਦੀਦਾਰ ਤੇਰਾ ਪਾਵਾਂਗੇ।
 ਬੋਲਕੇ ਸੁਰਸ ਦਸਮੇਸ਼ ਫੁਰਮਾਇਆ ਇੰਜ,
 ਜਦੋਂ ਭੀ ਅਕਾਲ ਚਿੱਤ ਆਉਣ ਹਿੱਤ ਭਾਵਾਂਗੇ।
 ਆਵਾਂਗੇ ਜਰੂਰ ਛੇਤੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ
 ਸੋਧਕੇ ਸਮੇਰ ਗੱੜ ਜਾਲਮਾਂ ਦਾ ਢਾਵਾਂਗੇ।
 ਮੇਟ ਕੇ ਕੁਰੀਤੀ ਰੀਤੀ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ,
 ਪੋਹਲ ਪੰਡੇ ਧਾਰ ਮਾਲਾ ਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਵਾਂਗੇ।
 ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਪਿਤਾ ਭੈਣੀ ਸਾਦਗੀ ਸਰੂਪ ਲੋਕੇ,
 ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਆਉਣ ਲਈ ਇੰਜ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ।
 ਮਾਤਾ ਸਦਾ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਗੋਦੀ 'ਚ ਅਕਾਲ ਰੂਪ,
 ਤਾਹੀਓਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ।
 ਝੁੱਲਣੀ ਹਨੇਰੀ ਐਸੀ ਸਾਰੇ ਸਿਸਾਰ ਉਤੇ,
 ਮਾਸ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਅਹਾਰ ਜੱਗ ਕਰੂਗਾ।
 ਪੀਣਗੇ ਤਮਾਕੂ ਭੰਗ ਪੇਸ਼ਤਾਂ ਦਾ ਜੁੜ ਹੋਊ।
 ਗੈਰਾਂ ਹੱਥ ਮਾਮਲਾ ਜਹਾਨ ਸਾਰਾ ਭਰੂਗਾ।
 ਚਮਕੂਗੀ ਤੇਗ ਜਾ ਅਨਾਥਾਂ ਮਜਲੂਮਾਂ ਉਤੇ,
 ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਕਰ ਤ੍ਰਾਹ ਤ੍ਰਾਹ ਡਰੂਗਾ।
 ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਬੰਦ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਹੋਮ ਜੱਗ ਸਾਰੇ,
 ਪੜ੍ਹ ਨ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਆਲਿਆਂ ਚ ਧਰੂਗਾ।
 ਕਰਨੀ ਤਿਆਰੀ ਭਾਰੀ ਕੂਕੇ ਜਦੋਂ ਨਰ ਨਾਰੀ,
 ਜਾਲਮਾਂ ਜੁਲਮ ਗਊ ਗਰੰਥ ਉਤੇ ਢਾਇਆ ਸੀ।
 ਰਾਖਾ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀਵਾਨਿਆਂ ਦਾ ਦੇਹਧਾਰੀ,
 ਤਾਹੀਉਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ੧. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਗਦੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੀ

ਦਸਵਾਂ ਰੂਪ ਸਨ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

ਜੇ ਹਮ ਕਉ ਪਰਮੇਸਰ ਉਚਰਾਹਿ।

ਤੇ ਸਭ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਮੈਂ ਪਰ ਹੈ।

ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ।

੨. ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਕ ਹੀ ਰੂਪ ਸਨ ਤਾਂ ਵੇਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਕਿਉਂ? ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਗਰਦੰਤੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਜਗਹਿ ਸਿੰਘ ਜੋਧੇ ਧਰਾਹ ਨੀਲ ਭੋਸਾ।

ਪਰ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੀਲ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਉਂ?

੩. ਜਦੋਂ ਏਹ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਜੇਨੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਸਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰੀ—ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਖੂਬ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਪੜਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਉਂ?

ਉਤ੍ਰ ਦੀ ਚਾਹਵਾਨ—ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ[ਸਿਰਸਾ]

ਉਤ੍ਰ-੧. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਦੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ

ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਕਾਲ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਆਪਦੇ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਸਗੋਂ ਅਜੇਹੇ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਆਪ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹਨ ਜਿੰਨਾ ਤੋਂ ਤੁੱਛਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—

ਨਾਨਕ ਨੀਚ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਮ ਨੀਚ ਕਰੰਮਾਂ।

ਜਿਵੇਂ ਨੂੰਣ ਦੀ ਖਾਣ ਵਿਚ ਪੈਕੇ ਕਈ ਚਾੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰਣ ਦਾਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਈਸ਼ਵਰ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—

ਰਾਮ ਸੰਤ ਮਹਿ ਭੇਦ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀਂ।

ਅੰਤਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਖੁਦਾਇਕਾ ਦਿਲ ਹੋਛੇ ਮੁਖ ਲੇਹੁ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁਲੇ ਸ਼ਾਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

ਰਾਝਾ ਰਾਝਾ ਕਰਦੀ ਨੀ, ਮੈ ਆਪੇ ਰਾਝਾ ਹੋਈ।

ਸਦੇ ਨੀ ਮੈਨੂੰ ਧੀਦੇ ਰਾਝਾ, ਹੀਰ ਨ ਆਖੇ ਕੋਈ।

੨. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨੀਲ ਨੂੰ ਪਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਰਮਈ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨਣੇ ਪਏ ਸਨ। ਉਹ ਵਕਤ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੀਰ ਲੀਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਆਸਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਤੁਕ ਵੀ ਉਲਟਾਈ।

ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰਲੈ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲਕੀਆ ।
ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਪੰਗਤੀ ਬਦਲੀ ।

ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰਲੈ ਕਪੜੇ ਫਾਰੇ ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲ ਗਵਾਇਆ ।
ਪਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਜਾਮਾਂ ਲੀਰ ਲੀਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਪਰੇਮੀ
ਸਿਖ ਨੇ ਇਕ ਲੀਰ ਚਕ ਕੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰਖ ਲਈ ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਿਆ—ਸਿੰਘਾ ਏਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਈ ! ਏਹ ਤਾਂ ਦਲਿਦਰ ਸੀ । ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ
ਜੀ ਏਸਦੀ ਹੀ ਯਾਦ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖ ਦਾ ਪਰੇਮ ਵੇਖਕੇ ਆਖਿਆ ਜਾਹ
ਅਜੇਹੀਆਂ ਵੀ ਮੇਰੀਆਂ ਲਾਡਲੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਨੀਲ ਪਹਿਰਨ ਗੀਆਂ । ਤੇ ਉਹਨਾਂ
ਲਾਡਲੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਨ
ਸੂਰ ਬੀਰ ਹੋਏ ਹਨ । ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਮਲੀਆ ਮੋਟ ਕਰਨ
ਲਈ ਵੀ ਨੀਲ ਵੇਸੀ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੜਾ ਯੋਗ ਪਾਇਆ । ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਬਾਬਤ ਹੀ ਏਹ ਭਵਿੱਖਤ
ਵਾਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਚਰੇ ਸਨ—

ਜਗਹਿ ਸਿੰਘ ਜੋਧੇ ਪਰਹਿ ਨੀਲ ਭੇਸਾ ।

ਨੀਲ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਤਫਾਕੀਆ ਸੀ । ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

੩. ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ—

੧. ਜਗਤ ਯੋਗੀ ।

੨. ਜੁਜਾਨ ਯੋਗੀ ।

ਜਗਤ ਯੋਗੀ ਧਰੋਂ ਹੀ ਤਾਕਤ ਲੈਕੇ ਔਂਦੇ ਹਨ । ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸੰਪੂਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।
ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ । ਏਹ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ
ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਢਾਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਢਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

ਜੁਜਾਨ ਯੋਗੀ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤੀ ਤਰਮੀਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਉਤੇ ਹੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਤੋਰਦੇ ਤੇ
ਪਰੇਰਨਾਂ ਦੇਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ—ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ
ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ।

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਚੋਣ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਲਈ ਸਮਾਂ ਹੋਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੀਫ ਅਲੈਕਟੋਰਲ ਅਫਸਰ ਨੇ ਸੂਚਨਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਸੂਚੀਆਂ
ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਦੀ ਮਿਆਦ ੩੦ ਜੂਨ ਤੋਂ ਅਗੇ ਵਧਾਉਣੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਸੁਧਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ੧ ਮਈ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਇਹ ਸੋਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣ
ਸੂਚੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਜਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ
ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਆਂ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ । ਇਸ ਲਈ ਇਕ
ਵਾਰੀ ਹੋਰ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ
ਚੋਣ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਲੈਣ ।

ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਸੂਚਨਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ
ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਰਾਇਕੋਟ ਦੇ ਦੋ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਸ਼ਹੀਦ ।

ਵਲੋਂ ਸੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ [ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ]

ਇਹ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਇਸਦੇ ਲਹਿੰਦੀ ਵੱਲ ਤਪਾ ਰੋਹੀ ਅਤੇ ਸਾਬੋ ਕਾ ਮੁਲਕ ਹੈ ਅਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਵੱਲ ਪੁਆਧ, ਮੈਨ ਦੁਆਬਾ, ਬਾਗਰ, ਨਾਲੀ ਘੱਗਰ ਚੋਆ ਦੀ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ਤੇ ਹਰਾ ਸਬਜ਼ ਜੰਗਲ ਹੈ ਇਥੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾਂ ਦੇਰ ਚਿਰ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਛੋਲ ਛਬੀਲੇ ਬਾਂਕੇ ਗਭਰੂ ਬੀਰ ਰੱਸ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਨ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਇਕੋਟ ਗੁਰੂਆਂ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਵੇਚਿਆ ਜਾਣ ਨਾਗਾ ਇਥੋਂ ਦਾ ਦੁਦੜਖਾਨਾਂ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਫਾਲੀਖੀ ਸਹਿਬ ਜੋਹੜਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਦ ਬਾਦਗਾਰ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਪਵਿਤਰ ਆਤਮਾਵਾਂ ਹੀ ਅਸਾਡਾ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਾਦੀ ਦਾ ਬਿਗਲ ਬਜਾ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੁਠ ਭੇੜ ਕੀਤਾ ਭੀ ਸੀ।

ਸਾਬੋ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਪਿਥੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਤਿੰਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਭਾਈ ਮੈਂਗਲ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨਾਂ ਨੂੰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਏ। ਛੀਨੀ ਵਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਹ ਸਿੰਘ ਇਕ ਦਿਨ ਅਟਕੇ। ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦਲੂ (ਜੋਹੜਾ ਬੋੜਾ ਚਿਰ ਤੋਂ ਸਿਖਾਂ ਵਾਛੂ ਰਹਿਨ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਰਾਮੋਂ ਇਕ ਪੁਰਬਣ ਸੀ) ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਚਾਰੇ ਸਿੰਘ ਤੜਕਓਂ ਚਾਲੇ ਪਾ ਕੇ ਅੱਠ

ਕੋਹ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੁਪੈਹਤ ਕੂ ਵੇਲੇ ਰਾਏ ਕੋਟ ਪੁਜੇ। ਦੁਪੈਹਤਾ ਕੱਟਣ ਲਈ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਟਾਲੀ ਸਹਿਬ ਠਾਨੀ।

ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਪਾਸ ਚਾਰ ਤੁਰਕ ਇਕ ਗੁਰੂ ਕਤਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਦੌੜ ਗਏ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਗੁਰੂ ਖੋਲ ਦਿਤੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਦ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਪੁਜੇ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਦਾਰ ਬਟੀਆਂ ਚੁਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਜਾਨਵਰ ਦਰਖਤਾਂ ਪੁਰ ਬੈਠ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਅਤੇ ਹੋਡੀਆਂ ਸੁਟ ਦੇਂਦੇ। ਸਿੰਘਾਂ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖ ਨਿਰਾਸ਼ੇ ਜੇਠ ਦੀ ਕੜਕਵੀਂ ਧੁਪ ਵਿਚ ਤੁਰ ਪਏ। ਪਰ ਇਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜੋਸ ਆਇਆ ਜਦ ਸਿੰਘ ਬਜਾਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਇਕ ਬੁਚੜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਚੀ ਉਚੀ ਬੋਲਿਆ “ਲੈ ਲਓ ! ਗੁਰੂ ਦਾ ਤਾਜਾ ਤਾਜਾ.....”

ਇਥੋਂ ਚਲ ਕੇ ਉਹ ਤਾਜਪੁਰ ਬੂਟੇ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਡੋਰੇ ਪੁਜੇ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੁਚੜਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਦਾ ਫਲ ਦੇਣ ਲਈ ਗੁਰਮਤੇ ਕੀਤੇ ਦੱਲੂ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਲਿਆਕੇ ਦੇਣ ਦਾ ਵੈਦਾ ਕੀਤਾ ਉਸ ਨੇ ਕਮਾਲ ਪੁਤੀਏ ਭਾਨਾ (ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੁਕਬਰ ਸੀ) ਤੇ ਚਿਟ ਕੱਪੜੀਆਂ ਦਾ ਭੇਦ ਦੱਸਕੇ ਚਾਰ ਹਥਿਆਰ ਲਿਆਂਦੇ। ਸਤਾਈ ਅਠਾਈ ਹਾੜ ਨੂੰ ਇਹ ਸਬ ਕੰਮ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਵਨ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ ਨੂੰ ਬੁਚੜ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਯਕੇਨ ਕੀਤਾ।

ਠੀਕ ਤਰੀਕ ਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਭੀ ਆ ਮਿਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਨ ਕਰ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਪੜੀ ਅਰਦਾਸੇ ਕਰ ਕਮਰਕਸੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਠੀਕ ਰਾਤ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਚੱਲ ਪਏ। ਨਵੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਲੂ

ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਓਹ ਭਗਵਾਨ (ਸਿੰਘ) ਅਜਬੰਗੀ ਤੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਸਨ।

ਵਰਖਾ ਪੈ ਚੁਕੀ ਸੀ ਸਿੰਘਾਂ ਚਾਲੇ ਪਾਏ ਅਤੇ ਇਹ ਅੱਠ ਜਨੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂ ਕਿ ਰਾਹ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਆ ਮਿਲਿਆ। ਬੁਚੜਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਸੀ ਸਿੰਘ ਪਾਣੀ ਟੱਪਕੇ ਬੂਹੇ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ, “ਫਾਟਕ ਖੋਲੋ” ਅਤੇ ਦੱਬ ਕੇ ਖੜਕਾਇਆ।

“ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ, ਇਧਰ ਰਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਬੁਚੜਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹਨ” ਅੰਦਰੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ, ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ, “ਅਸੀਂ ਰਾਹੀਂ ਹਾਂ ਹੁਕੇ ਪੁਰ ਅੱਗ ਧਰਨੀ ਹੈ।

ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗੁਜਰ ਜੇਹੜਾ ਵੱਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੇਰੀ ਗਊਆਂ ਚੁਰਾਕੇ ਵੇਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਫਾਟਕ ਖੋਲ ਦਿਤਾ।

ਦਸੌਂਧੀ ਹੱਟਾ ਕੱਟਾ ਗੁਜਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤੀ ਜੋ ਵਿਵਾਹ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹ ਇਥੇ ਸਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਔਰਤ ਭੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਭਲੇਖੇ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੁਣ ਰਾਸਤਾ ਸਾਫ਼ ਸੀ ਸਿੰਘਾਂ ਗਊਆਂ ਖੋਲ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਵੇੜ ਗਈਆਂ। ਸੁਤੇ ਬੁਚੜ ਜਾਗ ਪਏ ਅਤੇ ਗਊਆਂ ਖੁਲਣ ਤੇ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਸਿੰਘਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਜੈਕਾਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਜਲਾਲਦੀ ਵਾਲ ਦੇ ਰਾਸਤੇ ਪੈਗਏ।

ਭਾਵੇਂ ਪੁਲੀਸ ੫੦੦ ਗਜ਼ ਤੇ ਸੀ ਪਰ ਮੈਕੇ ਸਿਰ ਨਾ ਆਈ ਫੇਰ ਸਵੇਰੇ ਸਾਰ ਤਿੰਨ ਬੁਚੜ ਕਤਲ ਅਤੇ ਸੱਤ ਫੱਟੜ ਪਾਏ। ਭੰਗੂ ਤੇ ਭੂਪਾ ਪੈੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਠ ਪੈੜਾਂ ਜਲਾਲਦੀ ਵਾਲ ਪੁਜਾ ਦਿਤੀਆਂ ਇਥੇ ਦੋ ਪੈੜਾਂ (ਅਤਰ ਸਿੰਘ, ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ) ਵੱਖ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਪੁਲਸ ਮੈਫੀਸਰ ਨੇ ਬੁਚੜਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੈ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਢਾਈ ਸੌ ਰੁਪੈ ਤੇ ਰਸਾਲਾ ਦੇਣਾ ਕਹਿ ਦਿਤਾ।

ਜਦੋਂ ਮੁਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਉਹ ਲੱਗੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਮਗਰ ਫਿਰਨ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਮੁਕਬਰ ਰੁਸਾਈਆਂ ਨੂਰਪੁਰੀਆਂ ਨਾਈ, ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਫਕੀਰ ਗਾਜ਼ੀ ਜੋ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਆਟਾ ਮੰਗਦਾ ਅਤੇ ਬੁਚੜਾਂ ਨੂੰ ਮਦਤਾਂ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਦੁਸਮਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸਕੇ ਪੁਲਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਲਗੇ ਅਤੇ ਵੇਰ ਕੱਢਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਮਾਰ ਪਈ ਜੋ ਆਮ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ।

ਨੰਦ ਪੁਰੀਏ ਨਿਹੰਗ ਮੁਕਬਰ ਲੈਹਣਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿਆਲ ਗੜ੍ਹ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਫੜਾ ਦਿਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਬੁਚੜ ਮਾਰੇ ਹਨ। ਮਹੰਤ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਰਾਮ ਪੁਰ ਦੇ ਮੁਕਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਬੁਚੜ ਮਾਰਨ ਦਾ ਸੌ ਗਊ ਦਾ ਪੁੰਨ ਹੈ। ਗੱਲ ਕੀ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ੨ ਰਾਗ ਅਲਾਪਨ ਲੱਗਾ।

ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੰਬਾਲੇ ਵਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੱਕੇ ਮੁਕਬਰ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਫੜਾਏ ਅਤੇ ਅਸੈਂਸ ਤੋਂ ਅਸਹਿ ਕੱਸਟ ਦਿਵਾਏ।

ਗਏ ਕੋਟ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਠਾਨੇ ਦਾਰ ਅਤੇ ਵੇ ਅਗਵਾਹ ਛੀਨੀਵਾਲ ਪੁਜੇ ਅਤੇ ਤਪਤੀਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰੈਸਰ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾਣ ਦੀ ਠਾਨੀ ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਕ ਨੰਬਰਦਾਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਇਕ ਪਖੰਡੀ ਦਲੂ ਦੀ ਇਸਤੀ ਦੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਬਦ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਹਨ।

“ਦਾਦੇ ਮਰਵੇ ਠਾਨੇਦਾਰ, ਮੈਤਾਂ ਦਲੂ ਦੀ ਕੱਛ ਲੁਹਾਕੇ ਗੁਹਾਰੇ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਪਰੋਂ ਲਿਪ ਦਿਤਾ, ਐਡੇ ਕੋੜੀ ਕੋੜੀ ਹੋਣੇ ਨੇ ਵਿਚਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮਤੀਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਲਾਹ ਦਿਤੇ” ਥਾਨੇਦਾਰ ਵੀ ਸਮਝੇ ਬਾਹਰ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਝੱਟ ਦਲੂ ਨੂੰ ਗੁਹਾਰੇ’ ਚੋਂ ਕਢਵਾਇਆ ਤੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਪੁਛਿਆ ਉਸ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆਕੇ ਠੀਕਰਾ ਫੜ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਟਿਬਿਆਂ ਦੇ

ਫੜਵਾ ਦਿਤੀਆਂ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਲਹੂ ਨਾਲ
ਰੋਜੀਆਂ ਸਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਤਿੰਨ ਸਿੰਘ ਫੜਵਾ
ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ “ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਾਨਦਾ ਹਾਂ ਦੋ
ਹੋਰ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ
ਹੋਰੇ ਵਿਚ ਪਛਾਨ ਸਕਿਆ” ਦਲੂ ਨੇ ਰਾਏ
ਕੋਟ ਆਕੇ ਬਿਆਨ ਦਿਤੇ, ਤੇ ਕਾਨੇ ਮੁਕਬਰ ਨੂੰ
ਵੈਦਾ ਮਾਫ਼ ਗਵਾਹ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੋਰ ਮੁਕਬਰਾਂ
ਤਿਨ ਹੋਰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਪਰ ਥਾਨੇਦਾਰ
ਫੈਜ਼ਖਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ

ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਸ਼ੱਕ ਨਾਲ ਥਾਨੇਦਾਰ,
ਰਸਾਲਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਗਏ ਇਕ
ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਦੁਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਹ
ਪਾ ਕੇ ਕਿਹਾ “ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਫੜਨ ਆਈ ਹੈ
ਤੁਸੀਂ ਭੱਜ ਜਾਓ ਦਲੂ ਮੁਕਬਰ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
ਹੈ।” ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਉਤ੍ਰ ਦਿਤਾ
ਅਸੀਂ ਕਰੀ ਹੋ ਅਸੀਂ ਭਰਾਂਗੇ ਧਰਮ ਲਈ—ਸੂਰਾ
ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਏ ਜੋ ਲੜੇ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ਪੁਰਜਾ ੨
ਕੋਟ ਮਰੇ ਕਬਹੂ ਨਾਂ ਛੋਡੇ ਖੇਤ)। ਅਸੀਂ ਧਰਮ
ਲਈ ਸੀਸ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਰਾਏ ਕੋਟ ਬੁਚੜ
ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਜੁਲਮ ਮਿਟਾਵਾਂਗੇ
ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਨਾ ਉਜਲ ਕਰਾਵਾਂਗੇ (ਜੋ
ਸੂਰਾ ਤਿਸਹੀ ਹੋਏ ਮਰਣਾ। ਜੋ ਭਾਗੇ
ਤਿਸ ਜੋਨੀ ਫਿਰਣਾ। ਮਾਰੂ ਸੋਹਿਲੇ ਮ: ੫)
ਰਸਾਲੇ ਨੇ ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰ-
ਪ੍ਰਥ ਸਿੰਘ ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਲੜਕਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਅੱਠ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕਰ
ਲਏ ਪਿਛੋਂ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸਿੰਘ ਬਿਦੋਸੇ
ਜਾਣਕੇ ਛੱਡ ਦਿਤੇ।

ਹੁਣ ਮੁਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਰਤਨ
ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਸਟ ਨਾ ਦੇਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ
ਫੜਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ
ਰਾਏ ਕੋਟ ਬੁਚੜ ਕਤਲ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਦਲੂ, ਕਾਨੂ, ਗੁਲਾਬੂ ਨੇ

ਭੀ ਹਾਮੀ ਭਰੀ। ਪੈੜ੍ਹਆਂ ਨੇ ਭੀ ਬੂਠੀਆਂ ਮੂਠੀਆਂ
ਦੇਵੇਂ ਪੇੜਾਂ ਮਿਤਾ ਦਿਤੀਆਂ।

ਇਸਤਰਾਂ ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲਾਂਗਰੀ
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੀ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ
ਇਹ ਬਿਦੋਸੇ ਸਨ। ਫਰ ਮੁਕਬਰਾਂ ਨੇ ਇਕ
ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ
ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਯਾ ਦੇਕੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ
ਰਾਏਕੋਟ ਘਲਿਆਏ। ਪਰੰਤੂ ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਅਠਾਈ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਬੱਸੀਆਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਪੁਜੇ
ਅੰਗੇਜ ਅਫਸਰ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਖਜਾਨਚੀ
ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਹੀ ਮੰਗਵਾਕੇ ਵੇਖਿਆ ਉਸ
ਵਿਚਇਸ ਦਾ ਉਕਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸਤਰਾਂ
ਮੁਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬੂਠ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ
ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਗੱਤ ਬਣਾਈ।

ਸਿਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਬੱਸੀਆਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਤੇ ਤਿੰਨ
ਦੋਸ਼ੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜਾ ਸੁਣਾਈ ਇਹ
੧੮ ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ
ਲਈ ਰਾਏਕੋਟ ਦੇ ਲੋਹਦੇ ਵੱਲ ਕੱਲਰ ਵਿਚ
ਤਿੰਨ ਫਾਂਸੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ੫ ਅਗਸਤ
੧੮੧੧ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਸਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਸਣੇ
ਕੇਸੀ ਦਹੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀਆਂ
ਪੜੀਆਂ ਤੇ ਫਾਂਸੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਜੈਕਾਰੇ ਛੱਡੇ ਤੇ ਅਰ
ਦਾਮੇ ਕੀਤੇ। ਅਤੇ ਇਕੋਟਾਈਮ ਹਸਦੇ ਹੋਏ ਗਲ
ਰਸੀ ਪਾਕੇ ਹੁੰਟੇ ਲਏ ਤੇ ਸੱਚ ਖੰਡ ਜਾ ਪੁਜੇ।

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਥਾਂ ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਗੱਡੇ
ਵਿਚ ਪਾ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਲੋਹਦੀ ਵੱਲ ਇਕਠਿਆਂ
ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ, “ਧੰਨ ਹੋ ਸਿਖੀ।”

ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਦੋਸੇ
ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਮੰਨੇ ਪਰਮੰਨੇ ਦੇ
ਸਚੇ ਸਿਖ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੨੨ ਸੂਬਿਆਂ
ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਸੂਬੇ ਸਨ। ਸਾਬਕੇ
ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂਦਾ ਚੰਗਾ ਜੋਰ ਸੀ ਪਿੰਡ ਮੰਡੀ
ਗੁਲਾਬੂ ਵਾਲੀ ਸੀ ਪਿਤਾ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਰਾਜ ਪੂਤ
ਸਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਭਰਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ

ਅ ਇਕ ਭੇਣ ਸੀ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਨਜ਼ਿਤਦੇ ਸਨ।

ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨਾਈ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬਾਂਕੇ ਗਭਰੂ ਸਨ ਉਮਰ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਯੁਵਾ ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਤੇ ਦਾਹੜੀ ਫੁਟਦੀ ਸੀ ਆਪ ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਾਂਗਰੀ ਸਨ ਉਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਘੋੜੀ ਸਾਂਭਦੇ ਸਨ। ਅੱਛੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ ਗੁਰਮੁਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੱਛੇ ਮਾਹਰ ਸਨ। ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਲੱਤੇ ਲੰਛੇ ਸਨ। ਪਰ ਆਪ ਜੇਹੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਪਰ ਕੋਈ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਭਾਮੋ ਪੂਰਬਣ, ਦੱਲੂ, ਕਾਨਾ ਕਮਾਲ ਪੁਰੀਏ ਤੇ ਗੁਲਾਬੂ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਪਿਥੇ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਸਿਖ ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੇਵਕ ਹਨ ਉਹ ਅਸਾਨੂੰ ਭੀ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਨ ਉਤਾਰ ਦੇਣ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੋਨੇ ਸਿੰਘ ਬੇ ਗੁਨਾਹੇ ਫੜਾ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਈਸਰ ਖਾਨੇ ਤੋਂ ਰਾਏਕੋਟ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ।

ਮੁਕਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਤੇ ਬੁਠੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦਵਾ ਦਿਤੀਆਂ ਮਜ਼ਿਸਟੇਟ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਸਿੰਘ ਭੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ ਪਰ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ੨੧ ਸਤੰਬਰ ੧੮੭੧ ਨੂੰ ਇਹਦੇ ਬਿਦੇਸ਼ੇ ਸਿੰਘਾਂਨੂੰ ੧੦੯ ੩੦੨ ਭੰਡਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਫਾਂਸੀ ਲਟਕਾਇਆ ਗਿਆ।

ਜੱਜ ਨੇ ਰਹਿਮ ਖਾਕੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜਾ ਦਿਤੀ ਪਰ ਮੁਕਬਰਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੋ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਿੰਘ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਿਸ ਦਿਨ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣਾ ਸੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਉਹ ਦੋਵਾਂ ਗੁਰੂ ਦਿਆਂ ਲਾਲਾਂ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਜੇਹਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਾਲਕੇ ਘੁਮਾਰਾਂ ਦੀ ਪਿਪਲੀ ਹੇਠ ਦੋ ਫਾਂਸੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਬੁਲਾਏ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਜਾਨ ਤ੍ਰਾਹ ਤ੍ਰਾਹਕਰਦੀ ਸੀ ਸਭ ਅਰਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਸਟ ਦੇਵੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਛੁੱਟ ਜਾਣ ਪੰਤੂ ਸਿੰਘਾਂ ਇਕ ਅਧਭੂਤ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਸਬਦ ਪੜਦੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇਤਖਤੇ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਰਤਨ ਸਿੰਘ

ਦਾ ਨਾਉ ਲੈਕੇ ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, 'ਦੂਕਾ ਨਿਹੇਰਾ ਮੇਰੀ ਸਖੀ ਸਹੇਰੀ। ਭਰਮ ਗਿਆ ਗੁਰ ਪਿਰਮੰਗ ਮੇਰੀ' ਅਤੇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵੱਲ ਤਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਉਏ ਬਿਲਿਆ! ਮੁਹ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਕਰ, ਪਿਠ ਕਿਓਂ ਕੀਤੀ ਏ। ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਕਿਸੇ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਕੁਖ ਵਿਚ ਕੱਟ ਕੇ ਫੇਰ ਆਇਆ ਜਾਣ। ਦੁਵਾਨ ਹੋਕੇ ਬਦਲਾ ਲਵਾਂਗਾ ਓ! ਬਿਲਿਆ ਤੇਰੀ ਮੱਤ ਮਾੜੀ ਦੇਖੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਅਦਾਲਤ ਭੀ ਬੇਅਦਾਲਤ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਤਹਿਤ ਹਟਾਵਾਂ ਗੇ।" ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਬੋਲ ਕਹੇ, "ਸਾਈ ਨਾਲ ਤਿਨਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਜਿਨਾ ਸਿਤ ਸਾਈ ਨੂੰ ਦਿਤਾ।

ਬਹੁਤਾ ਥਾਵਾਂ ਚਿਤ ਚਾਏ ਖਲੋਤਾ ਇਕ ਸਾਕ ਸਾਈ ਨਾਲ ਕਿਤਾ॥ ਜੈਸੀ ਲਾਵਨ ਤੇੜ ਨਿਭਾਵਨ, ਕਦੇ ਨਾ ਫੇਰਨ ਚਿਤਾ,।

ਬਿਨ ਸਿਰ ਦਿਤੇ ਸਹੁ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਲੱਖਾਂ ਜੈਸੀ ਗੱਲ ਇਕਾ॥"

ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਦੋਨਾ ਸਿੰਘਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਜੈਕਾਰਾ ਬਲਾਇਆ ਅਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਡੋਰ ਗਲ ਪਾ ਲਈ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਪਟੜਾ ਖਿਚਿਆ ਗਿਆ। ਸਿੰਘਾਂ ਅੰਤ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੱਚ ਖੰਡ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ ਇੰਨਾਂ ਦੇਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਾਸਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਸ੍ਰ. ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਨਾਈ ਵਾਲੇ ਨੇ ਬੁਢੇ ਦਰਿਆ ਤੇ ਕੀਤਾ।

ਨੋਟ—ਇਹ ਘਿਸੰਦੜ ਨਵੰਬਰ ੧੮੭੧ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣੇ ਸਹੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ।

+++

+++

ਅਖੰਡ ਪਾਠ

ਸ੍ਰ. ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਾਨਾਂ ਅਫਰੀਕਾ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਨਕੋਦਰ ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਪਾਠ ਕਰਵਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਪ) ਸਤਿਜੁਗ ਨੂੰ ਸਹੋਤਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ

(ਬੀਬੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਜੀ ਹਿਸਾਰ)

ਜੇਠ ਸ਼ੁਦੀ ਚੈਥ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹਰ ਵਰੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਹੀ ਤਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਦਿਨ ਸਾਡੀ ਆਖ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦਾ, ਅਸੂਲ ਤੇ ਸਚਾਈ ਲਈ ਤਨ ਮਨ ਵਾਰਨ ਤੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣ

ਲਈ ਟੁੰਬਦਾ ਹੈ। ਭਾਣਾ। ਸ਼ਬਦ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਬੜਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਜਾਨਣਾ ਬੜਾ ਹੀ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਹੈ। ਭਾਣਾ! ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਅਵਸਥਾ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਓਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਖੀ ਹੈ ਤਿਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪੁਜੇ ਹੋਏ ਮੰਨੇ ਪਰਮੰਨੇ, ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਅੱਗੇ ਡੋਲ ਗਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਤ੍ਰਿਬ ਕਦੇ, ਰੋਂਦੇ ਤੇ ਹਾ ਹਾ ਕਾਰ ਕਰਦੇ, ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਕੂਰਲਾਂਦੇ ਅਤੇ ਬਚਾ ਲਈ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਰਵਨ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਚੈਨਗੀ ਜਬਰਬ ਦਾ ਵਿਯੋਗੀ ਰੁਦਨ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦਾ ਸੀਤਾ ਹਰਨ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਲਛਮਣ ਦੇ ਘਾਇਲ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵਰਲਾਪ, ਅਤੇ ਯਸੂ ਮਸੀਹ ਦਾ ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ।

ਪਰ ਧੰਨ ਹਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ। ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਡੋਲੇ ਨਹੀਂ, ਘਬਰਾਏ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਸ਼ੋਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਅਹਿਲ ਅਡੋਲ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹੇ। ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਿਆ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬਰ ਨੇ ਜਬਰ ਨੂੰ ਬੇ ਬਸ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ। ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਤ੍ਰਾਸ ੨ ਕਰਦੇ, ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਕੰਬਦੇ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਤੋਬਾ ਤੋਬਾ ਪੁਕਾਰਦੇ, ਪੁਜੇ ਹੋਏ ਵਲੀ ਮੀਆ ਮੀਰ ਵੀ ਚਕਰਿਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਉਛਲਦੇ ਪਰ ਠੰਢਾਂ ਦੇ ਸੋਮੇ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ

ਮੂਤ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਤਪ ਦੀਆਂ ਲੋਹਾਂ ਤੇ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਸਹਜ ਦਾ ਆਸਨ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਮੜਦੀ ਰੇਤ ਦੇ ਕੜਛੇ ਕੋਮਲ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਬੜਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਛਾਲੇ ਪਾਉਂਦਾ ਪਰ ਇਹ ਹੇਠੇ ਉੱਤੇ ਅੱਗ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਹਿਲ ਅਡੋਲ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਲਿਵ ਨੂੰ ਮੰਭ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਮੂੰਹੋਂ ਸੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਜ਼ਾਂ ਰੰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਭਾਣੇ ਉਤੇ ਸਗੋਂ ਹੋਠਾਂ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਹੈ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਆਪਣੀ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਸੀ।

ਆਪ ਦੇ ਜੁੱਮੇ ਕੋਈ ਰਾਜਸੀ ਜਾਂ ਇਖ-ਲਾਕੀ ਦੋਸ਼ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਹਸ਼ਬੀ-ਜਨੂਨ, ਤੋ ਕੁਝ ਸੁਆਰਥੀ ਮੰਦਚਿੰਤਕ ਤੇ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪਿਨੂ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਹਟਾਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੋਰ ਜੁਲਮ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ, ਇਸ ਸਾਕੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਉਂ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਕਰਾਮਾਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਹੱਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ? ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਇਹ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਕਰਾਮਾਤ ਨੂੰ ਕਹਿਰਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹ ਦੂਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨੁਖਤਾ ਦੇਅਥਾਹ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਣਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨਿੱਕੀ ਮੋਟੀ ਔਕੜ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਸਚਾਈ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਉਖੜ ਨਾ ਜਾਈਏ ਆਪਣੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਮੂਹ ਨਾ ਮੋੜ ਲਈਏ। ਨਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮੰਨਣ ਅਤੇ “ਜੋ ਨਰ ਦੁਖ ਮੈਂ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਮਾਨੈ” ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਸੋ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤਸੀਹੇ ਭਿਆਨਕ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਤਿਉਂ

ਉਹ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਲੋਅ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਡੋਲਤਾ ਵਧੇਰੇ ਨੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ।

ਇਸਤਰਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚਲ ਜਦੋਂ ਵੀ ਲੋੜ ਪਈ, ਭੀੜ ਬਣੀ ਸਿਖ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖਦੇ ਅਡੋਲ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਅਕਹਿ ਤੇ ਅਸਹਿ ਤਸੀਹੇ ਸਹੇ ਕਿ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਵੀ, ਤੇ ਖੁਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੀ, ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਏ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਜਾਮ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਪੀਤੇ। ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੇ ਅਸੂਲ ਤੇ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਪਾਲਯਾ ਜੋ ਦੁਖੜੇ ਆਏ ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਠਾ ਭਾਣਾ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਹਿਆ। ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ 'ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ' ਅਨੁਸਾਰ ਹੱਸ ਹੱਸ ਜੋ ਸਿਰ ਤੇ ਆਇਆ, ਸਨਮੁਖ ਹੀ ਸਹਿਆ।

ਜਦੋਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਪੁਣੇ ਦੇ ਵੰਗਾਂ ਨਾਲ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਲੋਕੀਂ ਵੇਖ ਵੇਖ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਉਂਗਲਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਤੇ ਤਰਾਸ ਤਰਾਸ ਕਰ ਉਠੇ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁਛ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਖਰ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਭਿਆਨਕ ਪੀੜਾਂ ਤਕ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਨਾ ਰਹੇ? ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਖ ਸ਼ਾਂਤ ਮਈ ਚੇਹਰੇ ਨਾਲ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਨਾਹੀਂ ਤੋੜ ਕੇ ਸਚਾਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਫਿਰ ਸਰੀਰਕ ਪੀੜਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਤੇ ਆਤਮਾਂ

ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਧੰਨ ਹੈ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਤੇ ਧੰਨ ਉਹ ਵੇ ਸਿਖ। ਏਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੀ ਵਡਿਆਈ ਸੀ ਕਿ 'ਮੈਨੂੰ ਤੋਪ ਨਾਲ ਬੰਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਇਆ ਹੀ ਮਰਨ ਲਈ ਹਾਂ। ਨਸ਼ਾਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੋ ਕੇ ਸਚਾਈ ਪਿਛੇ ਮਰਨ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾਂਗਾ।' ਕੱਦ ਛੋਟੇ ਦੀ ਛੋਟ ਤੋਂ ਜਾਣ ਛਡਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਝਟ ਢੀਮਾਂ ਧਰ ਉਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਸੇਧ ਹੋਣ ਦਾ ਚਾਅ ਮਾਨਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਣੇ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰੂਹ ਫੂਕ ਕੇ ਸਿਖੀ ਦੀ ਪਿਉਂਦ ਲਾਈ। ਅੱਜ ਉਹ ਪਿਉਂਦ ਵਾਲੀ ਟਾਹਣੀ ਕੁਝ ਸਿਰ ਕਢਵੀਂ ਨਹੀਂ। ਹੇਠਲੀ ਪੇਂਗਰ ਨੇ ਵਧ ਕੇ ਝਾੜ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਦੀ ਪਿਉਂਦ ਵਾਲੀ ਟਾਹਣੀ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਅਪਣੇ ਉਚੇ ਤੇ ਸੁਚੇ ਹੋਣ ਦੀ ਅਣਖ ਕੁਝ ਸੌਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਅਜ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣੀਏ। ਸਚਾਈ ਤੇ ਅਸਲ ਦੇ ਪਲੇ ਨੂੰ ਹੱਥੋਂ ਨਾਂ ਜਾਣ ਦੇਈਏ ਤੇ ਫਿਰ ਜੋ ਸਿਰ ਤੇ ਆਵੇ ਮਿਠਾ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨੀਏ।

ਸਿਖ ਨੂੰ ਗੁਰ ਪੁਰਬਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਟਾਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਖੀ ਦੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਣਖ ਯਾ ਹੋਮੇ ਵਡਾ ਦਾਰੂ ਵੀ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਚੇਤਾ ਅੱਜ ਵਰਗੇ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਤੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਾ ਸਿਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਨ ਸਚਾਈ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਔਕੜ ਆਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਜਾਣਕੇ ਮਿਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣ ਲਈ ਟੁੰਬਦਾ ਹੈ।

ਤਰਲਾ !

(ਕਵੀ ਨੂੰ)

ਦਲਬੀਰ “ਤਤਸ” (ਮੁਠਡਵੀ) ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸ਼ਨ ਬਦਲੇ,
ਫਰਜਾਂ ਦੀ ਲਹਿ ਗਈ ਵਰਦੀ।
ਹਰ ਆਪੇ ਰਜਣਾਂ ਲੋੜੇ,
ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਰਦੀ।

ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵਕਰੇ ਬਣਦੇ,
ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਨਾਚੀ ਨੱਚੇ।
ਅੱਜ ਸਿਰੁਟ ਪੀਣਾਂ ਜਾਨਣ,
ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਧਰਮੀ ਬੱਚੇ।

‘ਦੁਖ ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੈਂ ਰੋਵਾਂ,’
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਏ।
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ ਸਜਾਏ।

ਮੱਸਿਆ ਕਾਲੋਂ ਕਹਿਰੀ,
ਕਿਰਨ ਡੁਹਲ ਰਸ਼ਮਾਂ ਦੇ।
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ ਸਜਾਏ।

ਅਜੇ ਮਾਤਾ ਅਖੀ ਹਿੰਬੂ,
ਬਾਲਮ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਕਟਾਰੀ।
ਅਜੇ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਆਹਾਂ ਭਰਦੀ,
ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ।

ਮਾਲੀ ਦੀ ਪਾਲੀ ਪੋਸੀ,
ਅਜ ਉਜੜ ਰਹੀ ਕਿਉਂ ਬਾੜੀ ?
ਕਿਸ ਫੁਲੀਆ ਤੇ ਮਹਿਕੀ ਖੁਹੀ ?
ਕਿਸ ਰੂਹ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤ ਲਤਾੜੀ ?

ਗਊ ਗਰੀਬ ਬਚਾਵੇ,
ਐਸਾ ਦਿਲ ਧੜਕਾਏ।
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ ਸਜਾਏ।

ਮੇਰੀ ਰਾਹੋਂ ਤਿਲਕੀ ਦੁਨੀਆਂ।
ਮਾਰਗ ਸੱਚ ਬਤਾਏ।
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ ਸਜਾਏ।

ਠਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਠੇਕੇ ਵਧਦੇ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਘਟੀਆਂ।
ਰਾਮ ਕਹਿਣ ਨਾ ਜਾਣੇ,
ਜਿਹਬਾ ਨੇ ਗਾਲਾਂ ਰਟੀਆਂ।

ਹਾਏ ! ਇੱਟ ਇੱਟ ਹੋਈ ਸਿਖੀ,
ਅਜ ਬਬਰ ਕਲਾ ਦੇ ਝੱਲਿਆ।
ਇਕ ਪੰਥਕ ਮਹਿਲ ਬਣਾਏ।
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ ਸਜਾਏ।

ਫਲੀਜ਼ ਸ਼ਰਾਬੀ ਨੈਣੀ,
ਨਾਮ ਨੂਰ ਬਲਕਾਏ।
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ ਸਜਾਏ।

ਜਮਨਾਂ ਨਗਰ ਦੀ ਮੰਗਤ ਵਲੋਂ

ਜਮਨਾ ਪਾਰ ਗਾਂਧੀ ਨਗਰ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮੰਗਤ ਨੇ ੩੧-੧-੫੭ ਨੂੰ ਦਾਸ ਦੇ ਘਰ ਦੀਵਾਨ ਲਾਇਆ। ਭੋਗ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ।

੧।) ਸਤਿਜੁਗ ੧।) ਲੰਗਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਮੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਵਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਵਰਨ ਪਾਏ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ। ੧।) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਈ ਮਹੰਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਪੁਤ੍ਰ ਸਃ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੇਹਤ ਅਰੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਇਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸੁਖਨਾ ਸੁਣੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਃ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਸੇਹਤ ਬਿਲਕੁਲ ਅਰੋਗ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਮਹੰਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ੨੪-੪-੫੭ ਨੂੰ ਇਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਵਾਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਭੋਗ ੨੬-੪-੫੭ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੯ ਵਜੇ ਪਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਜੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਭੋਗ ੨੮-੪-੫੭ ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ੮ ਵਜੇ ਪਿਆ ਸਾਰੇ ਸ਼ੇਹਰ ਵਿਚੋਂ ਮੰਗਤ ਨੇ ਪੁਜਕੇ ਮਹੰਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਫੁਲ ਚੜਾਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰਾ ਮੰਤ੍ਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਜਥਿਆਂ ਸਮੇਤ ਲਾਇਆ।

ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਿਛੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਾਲੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾਕੇ ਮੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕ ਮਿਉਂ ਸਪਿਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗਾਂਧੀ ਨਗਰ ਸ਼ਾਹਦਰਾ

ਪੰਡਤ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰੋਫੇਸਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਤਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀ ਮਿਸ਼ਨ ਲੋਕੋ ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ ਉਪਰੰਤ ੧੨ ਵਜੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਮਹੰਤ ਜੀ ਨੇ ਆਈ ਮੰਗਤ ਦੀ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾਂ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਹੰਤ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਕਾਰਜਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਿਅੰਤ ਮਾਇਆ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ

੧੧) ਲੰਗਰ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ

੨।) ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਹਿਸੇ ਆਏ।

ਨੈਹੋਬੀ ਅਫਰੀਕਾ-੨੮ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ

ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਸਾਧ ਮੰਗਤ ਨੇ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਵਾਨਾ ਨੇ ਰਸ ਭਰਪੂਰ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਆਈ ਸਾਧ ਮੰਗਤ ਦੀ ਜਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਖੁਲੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਧਰਮ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਿਅੰਤ ਮਾਇਆ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ।

੨੫) ਸ਼ਲਿੰਗ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮ ਸਾਲਾ।

੧੦) ਸ਼ਲਿੰਗ ਸਹੈਤਾ ਸਤਿਜੁਗ।

ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ

ਨਕੋੜਾ—

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਬਾਬਾ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨਕੋੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੋਤਰੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ੧।) ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਸਹੈਤਾ ਦਿਤੀ।

ਪ੍ਰਦੇਸੀ

ਭਗਤੇ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ

ਸੰਤ ਆਤਮਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਕਤਰ ਕਰਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸਜਨਾਂ ਦੀ ਅਤੁਟ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਪਿਛੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਫੜ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਘਰ ਬਿਲਕੁਲ ਪਾਣੀ ਨੇ ਢਾਹ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਹਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਲ ਭੱਜਿਆ ਕਿ ਜਾਕੇ ਪਤਾ ਕਰ ਅਸੀਂ ਬਾਜੇ ਆਵਾਂਗੇ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਬੁਰਜ ਭਗਤਾ ਆਦਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਬਾਹਰ ਫਸਲ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਪਾਕਸਤਾਨ ਵੰਡ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਭਗਤੇ ਦੇਹ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਬਾਬਤ ਪਤਾ ਦੀਤਾ। ਤਾਂ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਣਕੇ ਵਿਰਾਗੀ ਹੋ ਗਏ। ਕਿ ਧੰਨ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਨਾਚੀਜ ਰਹਿਆ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਖੀਂ ਵੇਖੀ ਹੈ ਸੀ।

ਘਰ ਤਾਂ ਕੀ ਰਹਿਣਾ ਸੀ ਭਾਂਡੇ ਵੀ ਵਰਤਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਬਾਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਐਣਾ ਸੀ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰਿਉ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੁਮ ਹੁਮਾਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਜੇ ਪਹੁੰਚੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰਬ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪੁਛ ਗਿਛ ਕੀਤੀ। ਕਿ ਭਾਈ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ! ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਹਾਲ ਦਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਸੰਗੇ ਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਜਾਣਕੇ ਲੈ ਲਵੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਮੰਗਿਆ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਰਾਗੀ ਹੋਕੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬਖਸ਼ੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਸੁਣਕੇ ਅਸਚਰਜ ਰਹਿ ਗਈ ਧੰਨ ਸਿਖ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਨੂੰ ਭਾਂਡਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬੁਠੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪ) ਲੰਗਰ ਪ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ੧੦) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟਾ।

ਸੇਵਕ:—ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ

ਗਾਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ

ਐ ਬੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੰਨਕੇ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਮਾਈਏ।
ਘਾਹ ਪਠਾ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰੇ ਚੁਗਕੇ ਤਾਜਾ ਦੁਧ ਪਿਲਾਈਏ।
ਖੂਹ ਖਰਾਸ ਤੇ ਹਲ ਸੁਹਾਗਾ ਗਡੇ ਤੇਰੇ ਵਾਹੀਏ।
ਤੇਰੇ ਪਾਸੇ ਪਾਪੀ ਬੰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਇਵਜਾਨਾ ਪਾਈਏ।
ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ ਤੂੰ ਉਲਟਾ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰੇਂ।
ਇਕ ਜਬਾਨ ਦੇ ਸੁਵਾਦ ਦੇ ਬਦਲੇ ਤੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪਾਪ ਗੁਜਾਰੇਂ।
ਅਠ ਸਠ ਤੀਰਥ ਦਾ ਪੁਨ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਦਇਆ ਜੀਆਂ ਤੇ ਪਾਲੇ।
ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਗੋ ਪਾਪੀ ਵਾਲੇ ਫੜ ਲਏ ਉਲਟੇ ਹੋਨ ਜੋ ਚਾਲੇ।

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪੰਛੀ

ਅਗੇ ਤੋਂ

ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ 'ਸਤਿਜੁਗ' ਦਾ ਏਹ ਆਖਰੀ ਪਰਚਾ ਹੈ। ਸਤਿਜੁਗ ਨੇ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ੩ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਇਤਫਾਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਗਲਾਂ ਦੇ ਢੇ ਅਜੀਬ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਢੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਏਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਸਕੀਮ ਮੁਤਾਬਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਇਉਂ ਨਹੀਂ।

ਅਜ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲੋਂ ਮੇਰੇ ਦਫ਼ੇਂ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ ਤੋਂ ਮਾਸਕ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਮਾਸਕ ਪੜ੍ਹ ਓਨਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ ਜਿੰਨਾਂ ਕੋਈ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਜਣਾ ਦੇ ਕਈ ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤੇ ਏਸ ਦੀ ਹਰਦਿਲ ਅਜੀਜ਼ੀ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਅਜ ਏਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਫੇਰ ਉਤਨੀ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਜਿਤਨੀ ਕਦੇ ਪੂਰੀ ਹਫ਼ਤਾਰ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ ਸਤਿਜੁਗ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਵਕਤ ਨਾਲ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੰਵੇਸ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਖਬਰਾਂ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਣ ਦੀ ਘਾਟ ਏਸਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਖਰਦੀ ਹੀ ਰਹੀ। ਤੇ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਅਜ ਮਾਸਿਕ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਦਲਾਰੇ ਏਸ ਨੂੰ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਵਾਗ ਫੋਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਕਵੀ' ਮੰਭਾਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੈਂ 'ਸਤਿਜੁਗ' ਦੀ ਮਵਾ ਤੋਂ ਅਲਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਏਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਅਲਹਿਦਗੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਆਪਣੀ ਹਥੀ ਹੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਸੁੰਤੇ ਨੂੰ ਏਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ

ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਦੀ ਭਾਨ ਨ ਪਵੇ।

ਮੈਂ ਜਿਮੀਦਾਰ ਪ੍ਰੰਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕਾਰੋਵਾਰ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰੀ ਹੈ। 'ਸਤਿਜੁਗ' ਦੀ ਅੱਡੀਟਰੀ ਦਾਕੰਮ ਸਰਵ ਸੇਸ਼ਟ ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਪੁੰਨ ਨਾਲੇ ਫਲੀਆਂ ਹੋਣ ਵਾਂਗ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਫੈਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਪਰ ਏਹਨਾਂ ਫੈਦਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਨਿਭ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛੇ ਮੇਰੇ ਜਮੀਨ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਗੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਾਹੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਸਿਹਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭਾਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਘਰ ਰਹਿਣਾ ਏਸ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈਕਿ ਮੈਂ ਮਾ ਬਾਪ ਦਾ ਇੱਕਲਾ ਪੁਤਰ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਲਈ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤੇ ਵੀ ਮਜਬੂਰਨ ਪਿਛੇ ਹਟ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਯੋਗ ਸਮਾਂ ਔਣ ਤੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਰਾਦਾ ਮੈਂ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਘਰ ਜਾਕੇ ਵੀ ਲੇਖਣੀ ਜੁਆਰਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸੇਵਾ ਕਰਸਕਾਂ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਬਣਿਆ ਰਹੇ।

ਆਪਣੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਮੈਂ ਖਰਵੇ, ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਵਰਤੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਕਟ ਵਢ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮਗਰੀ ਨਾਂ ਛਾਪਣ ਵਰੇਰਾ ਦੀਆਂ ਕਈ ਬੁਰਈਆਂ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਥਾਵੇਂ-ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਯੋਗ ਵਯਕਤੀ-ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਕਵੀ' ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਾਫੀ ਤਜਰਬਾ ਕਾਰ ਤੇ ਸੁਯੋਰ

ਨੈਰੋਬੀ ਅਫਰੀਕਾ ਸਮਾਚਾਰ

ਈ: ਵੇ: ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਸਤੀ ਸਭਾ ਨੈਰੋਬੀ ਵਲੋਂ

ਹੇਠੇ ਦਾ ਪੁਰਬ ੧੫, ੧੬ ੧੭ ਮਾਰਚ ੧੯੫੭ ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰ, ਸ਼ਨੀ, ਅਤੇ 'ਕਵੀ ਨੂੰ' ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨਗਾਰਾ ਰੋਡ ਵਿਖੇ ਬੜੀ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਨੈਰੋਬੀ ਦੇ ਉਘੇ ਕਵੀ, ਲੇਖਕਾਰ, ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨੋਹਰ ਖਿਆਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਤ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਵੇਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਲੰਗਰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਅਤੁਟ ਵਰਤਿਆ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਈ: ਵੇ: ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਸਤੀ ਸਭਾ ਨੈਰੋਬੀ ਵਲੋਂ ੨੨, ੨੩ ਅਤੇ ੨੪, ਮਾਰਚ ੧੯੫੭ ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰ, ਸ਼ਨੀ, ਰਵੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ (ਨਗਾਰਾ ਰੋਡ) ਵਿਖੇ ਬੜੀ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਸ਼ੁਕਰ ਵਾਰ ਤੋਂ, ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਅਤੁਟ ਪ੍ਰਵਾਹ ਐਤਵਾਰ ਤਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਦੋਹਾਂ ਪੁਰਬਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਦੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਜਥੇਦਾਰ ਰਾਗੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ ਨੇ ਜਥੇਸਮੇਤ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਆਸਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਿ: ਉਪਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਕੀਤਾ।

੨੪ ਮਾਰਚ ਸੰਗੀਤ ਦਰਬਾਰ ਉਪ੍ਰੰਤ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਕਵੀ ਬਰਕਤ ਰਾਮ 'ਬਰਕਤ' ਨੇ ਰਵਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਚਲਾਕੇਸਾਧ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਹੋਰ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀਵਧਾਈ ਦੀਆਂ ਥਵਤਾ ਸੁਣਾਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ। ਉਪ੍ਰੰਤ ਸਤ ਸੇਵਾ ਦਰਾਂ ਦਾ ਧਨਵਾਦ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਕਵੀਆਂ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਂ ਪਾਓ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਦੀਵਾਨ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਸੇਵਕ ਫੁੰਮਣ ਸਿੰਘ "ਕੰਵਲ"

‘ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ’ ਕੈਲੰਡਰ

ਕੈਲੰਡਰ ‘ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ’ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਜਨਾਂ ਨੇ ਇਕਠੇ ਮੰਗਵਾਨੇ ਹੋਠ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਐਤੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ।

੧੦੦	ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਤੇ	੩੧।)	੫੦	ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਦੇ	੧੮।।)
੨੫	„ „	੧੦।।)			

ਭੇਖਕ ਹਨ। ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਗੀਆਂ ਜਿੰਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੋਰੇਤਕ ਪੁਸ਼ਟ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਏਹ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਐਡੀਟਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵੇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਪੰਥ ਵਾਸਤੇ ਚੰਗੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਲੋਂ ਮੇਰੇ ਜਿੰਮੇ ਬਹੁਤ ਉਲ੍ਹਾਮੇ ਤੇ ਤਾਹਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਹੋਣਗੇ। ਤੇ ਸੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪਿੰਡ ਗੁਰੂਸਰ [ਗਦਾਂ ਡੋਬ
ਡਾਕਖਾਨਾ (ਅਬੋਹਰ
ਬਿਲਾ ਫੀਟੋਬੁਰ [ਪੰਜਾਬ

੧੬
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਇ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਹਾ ਵਿਦਿਆਲਾ

ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ (ਹਿਸਾਰ)

ਅਰੰਭਕ ਰਸਮ ੨੭ ਜੇਠ ੨੦੧੪

ਸਮੂਹ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਸੂਣਕੇ ਮਹਾਨ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਮਧਾਰੀ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦੀ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਬੇ-ਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ੨੭ ਜੇਠ ੨੦੧੪ (ਮੁਤਾਬਕ ੯ ਜੂਨ ੧੯੫੭) ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਹਾ ਵਿਦਿਆਲਾ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਨਗੇ।

ਏਹ ਅਰੰਭ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਬੜੀ ਚਿਰੋਕੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਏਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਮੂਹ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਤੇ ਆਸਾਂ ਭਰੀ ਪਾਰਥਨਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚੇ ਪੰਥ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾ ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਕੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਣ।

ਏਹ ਮਹਾ ਵਿਦਿਆਲਾ ਅਜੇ ਤਿੰਨ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ।

ਪਹਿਲਾ ਹਿਸਾ: ਮੁਢਲੀ ਵਿਦਿਆ—

ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਤੇ ਇਸਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਲਈ ਮੁਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਦਸਤਕਾਰੀ ਸਿਖਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦੂਸਰਾ ਹਿਸਾ: ਦਸਤਕਾਰੀ—

ਇਸ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੰਮ ਸਿਖਾਏ ਜਾਣਗੇ।

੧. ਖਡੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ—

੨. ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੰਮ— ਪੇਂਡੂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ

੩. ਲਕੜੀ ਦਾ ਕੰਮ— ਪੇਂਡੂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ

੪. ਦਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੰਮ—

੫. ਪੇਤੀ-ਬਾੜੀ—

੬. ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਨ—

੭. ਪੈਸ—

ਉਪਰਲੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਪਰ ਦਸੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ

ਸਿਖਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਫਿਲਹਾਲ ੨੦ ਬਚੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ੧੦ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਲਏ ਜਾਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਤੇ ਇਸਦੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ੧੦ ਬਚੇ ਲਏ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ੧੦ ਬਚੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ। ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਜਾਣ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਪਰਚੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੰਗਰ ਚੋਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸਤਰੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਕਪੜੇ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਚਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਫੀਸ ਆਦਿਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਤੀਸਰਾ ਹਿਸਾ: ਡਰਾਫਟਮੈਨਸ਼ਿਪ—

ਇਸ ਮਹਾਂ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਹਿਸਾ ਡਰਾਫਟਮੈਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਦਾ ਸਮਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਚ ੨੦ ਲੜਕੇ ਦਸਵੀਂ ਜਾਂ ਐਫ. ਏ. ਪਾਸ ਲਏ ਜਾਣਗੇ। ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਖਰਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ੩੦) ਮਹੀਨਾ ਫੀਸ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਜਾਣ ਨਾਲ ਬਚਿਆਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨੋਟ:— ਸਾਰੇ ਲੋੜਵੰਦ ਸਜਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ੨੧ ਜੇਠ ੨੦੧੪ ਮੁਤਾਬਕ ੩ ਜੂਨ ੧੯੫੭ ਸੋਮਵਾਰ ਤਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੇ ਅਪੜਦੀਆਂ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਤਾ— ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ,

ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ, (ਸਰਸਾ)

ਜਿਲਾ ਹਿਸਾਰ

ਕਿਉਂਕਿ ੨੭ ਜੇਠ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਹਾਂ ਵਿਦਿਆਲਾ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਨ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਵਾਲੇ ਬਚੇ ੨੬ ਜੇਠ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਅਪੜ ਜਾਣ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੋਟ— ਡਰਾਫਟਮੈਨੀ ਸਿਖਣ ਵਾਲੇ ਬਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ੨੬ ਜੇਠ ਤਕ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਪਤੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਪਰ ਡਰਾਫਟਮੈਨੀ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ੧੩ ਸਾਵਣ ੨੦੧੪ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਵਾਲੇ ਬਚੇ ੧੨ ਸਾਵਣ ਤਕ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ।

ਪ੍ਰਾਰਥਕ—

(ਬਾਬਾ) ਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. (ਰੀਟਾਇਰਡ)

ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.

ਸੁਹਾਵਾ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ

ਨਵਾ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ